

Broj: X-KRŽ-05/122

Dana: Donesena 22. 2. 2011. godine
Objavljena 26. 4. 2011. godine

Vijeće u sastavu: sudija Azra Miletić, kao predsjednica vijeća
sudija Tihomir Lukes, kao sudija izvjestilac
sudija Carol Peralta, kao član

TUŽILAŠTVO BOSNE I HERCEGOVINE

protiv

PREDRAGA BASTAHA i GORANA VIŠKOVIĆA

DRUGOSTEPENA PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine:

Sanja Jukić

Branioci podnosioca žalbe Predraga Bastaha:

Refik Serdarević i Milorad Potparić

Branioci podnosioca žalbe Gorana Viškovića:

Rade Golić i Todor Todorović

SADRŽAJ

Uvod	3
Izreka	3
Obrazloženje	3
I Tok postupka	4
A.Prvostepena presuda	4
B.Žalbc i odgovori	5
II Bitne povrede odredaba krivičnog postupka	7
III Činjenično stanje	16
IV Primjena materijalnog zakona	31
V Krivično-pravna sankcija	37

Broj: X-KRŽ-05/122
Sarajevo, 22.2.2011. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću Apelacionog odjeljenja, sastavljenom od sudija Azre Miletić, kao predsjednice vijeća, Tihomira Lukesa i Carola Peralte, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika - asistenta Neire Kožo, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Predraga Bastaha i Gorana Viškovića, zbog krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa tačkama a), d), e), f), g), i) i k), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, odlučujući o žalbi Tužilaštva Bosne i Hercegovine, žalbama branilaca optuženog Predraga Bastaha, advokata Milorada Potparića i Refika Serdarevića, te optuženog Predraga Bastaha lično, i branilaca optuženog Gorana Viškovića, advokata Radeta Golića i Todora Todorovića, izjavljenim protiv presude Suda Bosne i Hercegovine, broj: X-KR-05/122 od 4.2.2010. godine, nakon održane sjednice vijeća, dana 22.2.2011. godine, u prisustvu tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine, Sanje Jukić, optuženog Predraga Bastaha i njegovih branilaca, advokata Refika Serdarevića i Milorada Potparića, te optuženog Gorana Viškovića i njegovog branioca, advokata Radeta Golića, a u odsustvu uredno obaviještenog advokata Todora Todorovića, donio je slijedeću

P R E S U D U

Odbijaju se, kao neosnovane, žalbe Tužilaštva Bosne i Hercegovine, optuženog Predraga Bastaha lično i njegovih branilaca, kao i žalbe branilaca optuženog Gorana Viškovića, i potvrđuje presuda Suda Bosne i Hercegovine, broj: X-KR-05/122 od 4.2.2010. godine.

O b r a z l o ž e n j e

I Tok postupka

A.Prvostepena presuda

1. Prvostepenom presudom Suda Bosne i Hercegovine (Sud BiH), broj: X-KR-05/122 od 4.2.2010. godine, optuženi Predrag Bastah i Goran Višković, oglašeni su krivim da su, na način opisan u tački I izreke presude, počinili krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), optuženi Bastah i u vezi sa tačkama e) – član 29. KZ BiH, a) – član 29. KZ BiH, i) i d), a optuženi Višković u vezi sa tačkama e), f), k) – član 29. KZ BiH, i) i g) - član 29. KZ BiH, dok su zajedno počinili djela iz tačke i) – član 29. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.
2. Na osnovu članova 39., 42. stav 2. i 48. stav 1. i 3. KZ BiH, sud je optuženog Predraga Bastaha osudio na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 22 (dvadestdvije) godine, a optuženog Gorana Viškovića na kaznu zatvora u trajanju od 18 (osamnaest) godina.
3. Optuženim je u skladu sa odredbom člana 56. stav 1. KZ BiH u izrečenu kaznu zatvora uračunato vrijeme provedeno u pritvoru, i to optuženom Predragu Bastahu počevši od 28.1.2008. godine pa nadalje, a optuženom Goranu Viškoviću počevši od 28.1.2008. godine do 22.7.2008. godine, te od 5.2.2010. godine pa nadalje.
4. U skladu sa odredbom člana 188. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) i 189. stav 1. ZKP BiH optuženi su oslobođeni od dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, te isti padaju na teret Suda BiH.
5. U skladu sa članom 198. stav 2. i 3. ZKP BiH svi oštećeni, te srodnici stradalih sa imovinsko-pravnim zahtjevom upućeni su na parnicu.
6. Na osnovu odredbe člana 284. stav 1. tačke a) i c) ZKP BiH optuženi Predrag Bastah i Goran Višković su oslobođeni od optužbe da su izvršili krivično djelo, na način opisan u tački II izreke presude, tako da je optuženi Bastah oslobođen za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama c), i) i d) KZ BiH, u vezi sa članom 29. KZ

BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, a optuženi Višković je oslobođen za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama k) i g) KZ BiH, u vezi sa članom 29. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, dok su zajedno optuženi Bastah i Višković oslobođeni za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama e) i d) KZ BiH, u vezi sa članom 29. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

7. Na osnovu člana 283. tačka b) ZKP BiH, u tački III izreke presude, optužba je odbijena prema optuženom Goranu Viškoviću za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama k) i i) KZ BiH, u vezi sa članom 29. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH, dok je u odnosu na optužene Predraga Bastaha i Gorana Viškovića odbijena za krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkama a) i i) KZ BiH, u vezi sa članom 29. KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. KZ BiH.

B.Žalbe i odgovori

8. Žalbu na prvostepenu presudu je izjavilo **Tužilaštvo BiH**, i to zbog: pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja iz člana 299. stav 1. ZKP BiH i zbog odluke o krivično-pravnoj sankciji iz člana 300. stav 1. ZKP BiH, sa prijedlogom da Apelaciono vijeće u cijelosti uvaži ovu žalbu kao osnovanu, pobijanu presudu ukine u oslobođajućem dijelu i na osnovu člana 315. ZKP BiH, odredi održavanje pretresa na kojem će se ponoviti dokazi uslijed kojih je činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno, nakon čega da se optuženi oglase krivim za one radnje izvršenja krivičnog djela za koje se tužilaštvo žalilo i da im se izrekne kazna dugotrajnog zatvora u dužem trajanju, u skladu sa zakonom.
9. **Branilac optuženog Predraga Bastaha, advokat Refik Serdarević**, dostavio je odgovor na žalbu tužilaštva, u kojem predlaže da se ista odbije kao neosnovana i u tom dijelu presuda u cijelosti potvrди.
10. **Branilac optuženog Gorana Viškovića, advokat Todor Todorović**, dostavio je odgovor na žalbu tužilaštva u kojem predlaže Apelacionom vijeću da optuženog Viškovića oslobodi od optužbe.
11. **Odgovor je također dostavio i advokat Rade Golić, branilac optuženog Viškovića**, te u istom predlaže Apelaciono vijeće odbije žalbu tužilaštva kao neosnovanu i potvrdi prvostepenu presudu u pobijanom dijelu.
12. Protiv navedene presude, žalbe su također izjavili branioci optuženog **Predraga Bastaha, advokat Refik Serdarević i advokat Milorad Potparić**, zbog: bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, povrede

krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o krivično-pravnoj sankciji, sa prijedlogom da vijeće Apelacionog odjeljenja, žalbu uvaži, pobijanu presudu u osuđujućem dijelu ukine i odredi održavanje pretresa pred Apelacionim vijećem, nakon čega da se donese presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe ili da se izrekne znatno blaža kazna zatvora.

13. Žalbu je izjavio i **optuženi Predrag Bastah lično**, u kojoj je istakao da je presuda nezakonita, pravno neosnovana, potpuno neutemeljena, donesena uz retroaktivnu primjenu Krivičnog zakona BiH iz 2003. godine, na nezakonit način, pod snažnim pritiskom političkih predrasuda i uticaja. Optuženi zahtjeva od Apelacionog vijeća da utvrdi sve argumente žalbe i da poništi prvostepenu presudu i u ponovljenom postupku omogući optuženom Bastahu da iznese svoju odbranu i dokaže da nije bio ono što je pretresno vijeće presudilo i da nije počinio nikakve ratne zločine, niti je po svojoj volji i želji i nahodenju ušao u RSM SJB Vlasenica i učestvovao u sukobu 1992. godine.
14. Nadalje, protiv navedene presude, žalbe su također uložili branioci optuženog **Gorana Viškovića, advokat Rade Golić i advokat Todor Todorović**, i to advokat Golić zbog: bitne povrede odredaba krivičnog postupka, zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede krivičnog zakona i povrede prava na pravično suđenje, a advokat Todorović zbog: bitne povrede odredaba krivičnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o krivično-pravnoj sankciji. Advokat Golić predlaže da Apelaciono vijeće u cijelosti uvaži žalbu kao osnovanu, te preinači pobijanu presudu u njenom osuđujućem dijelu tako što će optuženog Gorana Viškovića oslobođiti optužbe ili pak u cijelosti ukine pobijanu presudu i odredi ponovno održavanje glavnog pretresa pred Apelacionim vijećem, a advokat Todorović predlaže da Apelaciono vijeće u cijelosti uvaži ovu žalbu kao osnovanu, pobijanu presudu ukine u osuđujućem dijelu i na osnovu člana 315. ZKP BiH odredi održavanje pretresa na kojem će se ponoviti dokazi uslijed kojih je činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno, nakon čega da se optuženi Goran Višković oslobođi od krivične odgovornosti za one radnje izvršenja krivičnog djela na koje ukazuje ova žalba.
15. Sjednica Apelacionog vijeća, održana je dana 22.2.2011. godine, u skladu sa odredbama člana 304. ZKP BiH. Navedeni član u stavu 4. propisuje da nedolazak stranaka i branilaca koji su uredno obaviješteni ne sprječava održavanje sjednice vijeća, pa je u skladu s tom odredbom i održana sjednica, obzirom da uredno obaviješteni branilac optuženog Gorana Viškovića, advokat Todor Todorović, nije pristupio istoj.

16. Na sjednici Apelacionog vijeća, stranke i branici su ukratko izložili žalbe i odgovore na iste, te se izjasnili da u cijelosti ostaju kod navoda iz izjavljenih žalbi.
17. Nakon što jeispitalo pobijanu presudu u granicama istaknutih žalbenih navoda, vijeće Apelacionog odjeljenja je donijelo odluku kao u izreci iz slijedećih razloga:

II Bitne povrede odredaba krivičnog postupka

18. Bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, iz člana 297. stav 1. tačka k) i stav 2. u vezi sa članom 281. ZKP BiH, odbrana optuženog Predraga Bastaha vidi u pogrešnoj ocjeni izvedenih dokaza i neocjenjivanjem iskaza, naročito iskaza svjedoka odbrane, uslijed čega je sud izveo pogrešne zaključke u pogledu radnji optuženog u osuđujućem dijelu presude, što presudu čini **nerazumljivom i protivrječnom** samoj sebi i razlozima iste, a nedostaju i razlozi o ocjeni izvedenih dokaza, naročito svjedoka odbrane.¹
19. Odbrana optuženog Gorana Viškovića je prigovarala da je izreka pobijane presude nerazumljiva iz razloga što se u istoj optuženim stavlja na teret izvršenje krivično-pravnih radnji u **periodu od aprila do kraja septembra 1992. godine**, dok je predsjednik pretresnog vijeća prilikom izricanja prvostepene presude kao vrijeme izvršenja krivičnog djela naveo period od 1. aprila do kraja septembra 1992. godine.²
20. U žalbi, branilac optuženog Gorana Viškovića, navodi da je presuda u svojoj izreci propustila da individualno navede radnje svakog od saizvršilaca, čime je nužno **izreka postala nerazumljiva**. Sve manjkavosti izreke presude, prema mišljenju odbrane, mogu se podvesti pod žalbeni podosnov koji se svodi na odsustvo razloga o odlučnim činjenicama.³
21. Prije svega, prigovor odbrane optuženog Viškovića da je izreka presude nerazumljiva iz razloga što se razlikuje vrijeme izvršenja krivičnog djela navedeno u pismenom otpravku prvostepene presude u odnosu na izreku koju je objavio predsjednik vijeća, Apelaciono vijeće odbija kao neosnovan, budući da branilac samo paušalno navodi u čemu se sastoji

¹ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 2.

² Advokat Rade Golić, sjednica Apelacionog vijeća, održana dana 22.2.2011. godine.

³ Žalba advokata Todora Todorovića, str. 19.

nerazumljivost izreke u ovom pogledu, dok iz utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi da su radnje izvršenja, koje se optuženim stavlju na teret, počinjene upravo u naznačenom vremenskom periodu, te da bliža vremenska odrednica, 1. april, imajući u vidu prirodu djela, te okolnosti pod kojima je isto izvršeno, u konkretnom slučaju nije od presudnog značaja.

22. Naime, vrijeme izvršenja krivičnog djela jeste relevantna činjenica koja se dokazuje u krivičnom postupku, ali ne predstavlja bitan elemenat krivičnog djela koje se optuženim stavlja na teret.
23. Vrijeme izvršenja krivičnog djela bilo bi od presudnog značaja jedino u slučaju primjene instituta zastare. Međutim, s obzirom da se radi o krivičnom djelu iz glave XVII KZ BiH, odnosno krivičnim djelima protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom, ista ne podliježe zastarijevanju krivičnog gonjenja i izvršenju kazne.
24. Dakle, Apelaciono vijeće nalazi da učinjena greška prvostepenog vijeća ne čini pobijanu presudu manjkavom i nepotpunom, odnosno izreku presude nerazumljivom, protivrječnom samoj sebi ili razlozima presude.
25. Nadalje, branioci optuženih, također neosnovano, ukazuju žalbama da je pobijana presuda nerazumljiva i protivrječna izvedenim dokazima.
26. Apelaciono vijeće je preispitalo svaku žalbu zbog bitne povrede odredbi krivičnog postupka prema članu 297. stav 1. tačka k) ZKP BiH na osnovu *prima facie* analize presude. Pri tomc se Apelaciono vijeće pridržavalo sljedećih principa: da je prilikom odlučivanja o žalbi obaveza žalbenog vijeća da ispita da li je izreka nerazumljiva, protivrječna sama sebi ili razlozima presude, ili uopće ne sadrži razloge, ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama; da žalbeno vijeće u sklopu ovog preispitivanja ne razmatra da li je pretresno vijeće napravilo činjeničnu grešku ili materijalnu povredu zakona, već samo utvrđuje da li presuda formalno sadrži sve potrebne elemente dobro obrazložene i razumljive presude; te da podnositelj žalbe mora pokazati da formalna greška, koju u žalbi navodi, čini presudu nepravilnom. Povreda koja ne predstavlja bitnu povredu, ne čini zaključak i obrazloženje pretresnog vijeća nepravilnim, te stoga nema za posljedicu ukidanje presude.⁴
27. Nakon detaljnog i sveobuhvatne analize izreke pobijane presude, Apelaciono vijeće je ocijenilo da je ona dovoljno jasna i razumljiva, te da joj razlozi iz obrazloženja nisu protivrječni. Naime, Apelaciono vijeće ocjenjuje

⁴ Mirko Todorović i drugi, br. predmeta X-KRŽ-07/382, drugostepena presuda od 23.1.2009. godine, paragraf 18-19.

da su forma i sadržaj presude u skladu sa odredbama procesnog zakona, te da ni u tom pogledu nije bilo kršenja zakona. Uvidom u pobijanu presudu utvrđeno je da se u njoj prvo navode izvedeni dokazi, zatim daje opšta ocjena dokaza, isti detaljno analiziraju i cijene po tačkama optuženja, te na kraju donose pravilni zaključci.

28. U pobijanoj presudi su dati razlozi o odlučnim činjenicama relevantnim za presuđivanje u ovoj krivično-pravnoj stvari, uz detaljnu i iscrpnu analizu svih dokaza kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj povezanosti. Prvostepeno vijeće je dalo detaljno obrazloženje u odnosu na svaku tačku izreke presude, na način da je iznijelo svoj stav u pogledu razloga koji su opredijelili sud za donošenje odluke. Pobijana presuda sadrži razloge o odlučnim činjenicama, te ukazuje na dokaze koji su predstavljali osnov za odluku.
29. Dakle, Apelaciono vijeće konstatuje da je činjenični opis djela iz izreke pobijane presude jasan, određen i potpun, te da sadrži činjenice i okolnosti koje predstavljaju bitne elemente krivičnog djela za koje su optuženi oglašeni krivim.
30. Odbrana optuženog Gorana Viškovića smatra da je prvostepeno vijeće očito povrijedilo metodološki pristup, mada se na njega formalno poziva, pri ispitivanju odlučnih činjenica, predviđen odredbom **člana 14. ZKP BiH**, budući da nije sa jednakom pažnjom ispitalo i utvrdilo činjenice koje idu u korist optuženog i one koje mu idu na štetu. Kako se u žalbi navodi, ocjena dokaza, kao bitan elemenat sadržaja presude treba da sadrži obrazloženje, zbog čega je sud utvrdio postojanje (ili nepostojanje), bitnih elemenata krivičnog djela, te na koji je način cijenio protivrječne dokaze, koji su u tom kontekstu izvedeni, a što prvostepena presuda nije učinila, u pogledu svih bitnih elemenata vezanih za događaje opisane u osuđujućem dijelu presude.⁵
31. Optuženi Predrag Bastah u žalbi posebno ukazuje na povjerenje koje je sudska vijeće ukazalo svim svjedocima optužbe, prema onima, kako optuženi tvrdi, koji su problematične pouzdanosti, dok gotovo sve svjedoke odbrane smatra nepouzdanim i ne može ukazati povjerenje njihovom svjedočenju.⁶
32. U žalbi se također ističe da je tokom postupka došlo do povrede prava optuženog na pravično suđenje koje mu je zagarantovano članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP) i

⁵ Žalba advokata Todor Todorovića, str. 4.

⁶ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 6.

to prvenstveno u onom segmentu koji se odnosi na obavezu suda da u obrazloženju svoje odluke navede jasne i razumljive razloge na kojima istu zasniva, jer odbrana je u više navrata istakla da prvostepena presuda ne sadrži adekvatno obrazloženje kada je u pitanju ocjena dokaza odbrane, te da je time vijeće posredno povrijedilo i princip *in dubio pro reo*, jer su dokazi u nekim slučajevima ocjenjivani potpuno proizvoljno, u skladu sa vlastitim subjektivnim ubjedjenjem, pa čak i ličnim emocijama, čime se otvara i pitanje njegove nepristrasnosti.⁷

33. Razmatrajući istaknuti žalbeni prigovor, Apelaciono vijeće je došlo do zaključka da pobijanom presudom nije povrijeđen metodološki pristup pri utvrđivanju i ispitivanju odlučnih činjenica predviđen odredbom člana 14. ZKP BiH, a koji se odnosi na standard *jednakosti u postupanju*, budući da je sa jednakom pažnjom ispitala sve činjenice, ne ispustivši pri tom iz vida ni jednu koja je bila važna za presuđenje. Stoga, žalbeni prigovor odbrane da izostaje ocjena činjenica koje idu u korist optuženih, ovo Vijeće nalazi paušalnim i neosnovanim.
34. Apelaciono vijeće smatra da je prvostepeno vijeće u najboljem položaju da ocijeni vjerodostojnost svjedoka, što je ono i učinilo i u vezi s tim dalo adekvatne razloge. Slijedom navedenog, Apelaciono vijeće zaključuje da je prvostepeno vijeće pravilno ocijenilo i iskaze svjedoka odbrane⁸ i da je zaključak prvostepenog vijeća o vjerodostojnosti svjedoka odbrane dovoljno argumentovan i osnovan.
35. Činjenica da prvostepeno vijeće nije ocijenilo dokaze na način koji je odgovarao odbrani, ne čini prvostepenu presudu manjkavom i nepotpunom, već jasnom i koncentrisanom na bitne elemente krivičnog djela za koje se optuženim i sudi. Također, ukoliko je prvostepeno vijeće našlo utvrđenim činjenice koje idu na štetu optuženih, odnosno koje upućuju na zaključak o dokazanosti optužbe, sama po sebi nije osnov za zaključak o različitom tretmanu stranaka u postupku.
36. Neosnovan je i prigovor da se iz izreke pobijane presude ne vide radnje izvršenja optuženih, kao saizvršilaca, a Apelaciono vijeće u vezi s tim ističe da je činjenični opis krivičnog djela u izreci pobijane presude (osuđujućem dijelu) jasan, određen i potpun, te da sadrži činjenice i okolnosti koje predstavljaju bitne elemente krivičnog djela za koje su optuženi Predrag Bastah i Goran Višković oglašeni krivim prvostepenom presudom.

⁷ Žalba advokata Radeta Golića, str. 40-41.

⁸ Npr. 36, 37, 38, 40, 50, 54 stranica pobijane presude.

37. Imajući u vidu naprijed navedeno, Apelaciono vijeće ocjenjuje da je suđenje optuženim bilo fer i pošteno, te u skladu sa odredbama ZKP BiH i članom 6. EKLJP.
38. Odbrana optuženog Predraga Bastaha u žalbi navodi da je sud vjerovatno prihvatio da je optuženi za osuđujući dio presude, radnje izvršenja krivičnog djela koje su mu stavljne na teret, počinio u produženju, u smislu **člana 54. KZ BiH**, međutim da tužilac nije odredio karakter istih, niti se sud pozvao na pomenutu odredbu, a što je bio dužan, pa je na taj način počinio bitnu povredu ZKP BiH iz člana 297. stav 2. istog propisa.⁹
39. Apelaciono vijeće prije svega ističe da u pobijanoj presudi nije učinjena povreda odredaba krivičnog postupka kako to tvrdi odbrana. Naime, nije sporno da se prвostepeno vijeće nije eksplicitno pozvalo na odredbu člana 54. KZ BiH, međutim, to ne čini pobijanu presudu nerazumljivom, obzirom da su svi uslovi iz navedene odredbe ispunjeni.
40. Također, ta činjenica ne ide na štetu optuženih, iz razloga što se u konkretnom slučaju radi o velikom broju krivično-pravnih radnji koje se optuženim Predragu Bastahu i Goranu Viškoviću stavlju na teret, pa je u svakom slučaju povoljnije za optužene da se te radnje podvedu pod produženo krivično djelo, a ne pod sticaj krivičnih djela.
41. Naime, sve radnje izvršenja optuženih su povezane načinom izvršenja, vremenom i mjestom učinjenja i obuhvaćene su jedinstvenim umišljajem, koji se ogleda u diskriminatornoj namjeri, što upućuje na zaključak da sva djela iz tačaka a), d), e), f), g), h), i) i k) stav 1. člana 172. KZ BiH, predstavljaju jedno (produženo) krivično djelo, Zločini protiv čovječnosti. Dakle, pozivanje na odredbu člana 54. KZ BiH nije bilo neophodno potrebno, kako to tvrdi odbrana optuženog Bastaha.
42. Nadalje, odbrana optuženog Gorana Viškovića osporava validnost nalaza vještaka Alme Bravo-Mehmedbašić koja je zdravstveno stanje svjedokinje Muške Šestović ocijenila samo na osnovu nalaza ljekara iz Švedske, bez da ju je lično pregledala. Odbrana izražava sumnju u zdravstveno stanje svjedokinje u vrijeme samog davanja iskaza, obzirom da je ista tužilaštvo dala iskaz, dana 17.1.2008. godine, kada je njen zdravstveno stanje, prema riječima tužiteljice bilo sasvim normalno, a da je samo godinu dana kasnije konstatovano da je njen ... tolikih razmjera da je nesposobna za svjedočenje. Prigovor odbrana stavlja i u odnosu na čitanje iskaza svjedokinje „6“ koju je dr. Alma Bravo-Mehmedbašić pregledala.

⁹ Žalba advokata Refika Serdarevića, str. 3-4.

Ova svjedokinja je tužilaštvu dala iskaz, dana 7.1.2008. godine, a samo godinu dana kasnije njen ... stanje se toliko pogoršalo da nije bila u stanju pristupiti na glavni pretres. Stoga, odbrana smatra da prvostepeno vijeće, uvezši u obzir gore navedene činjenice, nije smjelo dopustiti **čitanje iskaza** ovih dviju svjedokinja, te da iste nije smjelo koristiti niti kao potkrepljući dokaz za bilo koju tačku osuđujućeg dijela presude.¹⁰

43. Razmatrajući istaknuti žalbeni prigovor, u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, Apelaciono vijeće je ocijenilo da su postojali valjani razlozi zbog kojih su iskazi navedenih svjedoka prihvaćeni, iako oni nisu saslušani neposredno, na glavnem pretresu.
44. U tom pogledu, prema mišljenju Apelacionog vijeća, prvostepeno vijeće je iscrpilo sve mogućnosti da obezbijedi prisustvo ovih svjedoka na glavnem pretresu, kako bi isti dali svoj iskaz pred Sudom BiH.
45. Naime, prijedlog za čitanje iskaza svjedokinje Muške Šestović podnesen je od strane tužilaštva, zbog činjenice da je ista nakon davanja iskaza Tužilaštvu BiH ... oboljela. U prilog toj tvrdnji, ide i nalaz i mišljenje vještaka Alme Bravo-Mehmedbašić spec. neuropsihijatrije, koja je na temelju medicinske dokumentacije dostavljene iz klinike u Švedskoj, gdje se svjedokinja nalazi na liječenju, konstatirala ... , iz kog razloga je svjedokinja bila onemogućena da pristupi pred sud kako bi neposredno dala iskaz, tako da je njen iskaz iz istrage pročitan na glavnem pretresu dana 14.9.2009. godine.
46. U odnosu na zaštićenu svjedokinju „6“, vještak Alma Bravo-Mehmedbašić je na glavnem pretresu, od 12.1.2009. godine, izjavila da se radi o ... bolesnoj osobi koja boluje od ... , koji je čini potpuno nesposobnom za učešće u postupku, te je nakon 6 mjeseci ponovno izvršila pregled svjedokinje, da bi na glavnem pretresu, dana 14.9.2009. godine, konstatovala da je kod iste stanje pogoršano regresijom ... , ostajući pri zaključku da je nesposobna pristupiti na glavni pretres na kojem bi bila saslušana u svojstvu svjedoka, te je istog dana, po odobrenju pretresnog vijeća, pročitan iskaz ove svjedokinje.
47. Apelaciono vijeće je na osnovu naprijed navedenog došlo do zaključka da je prvostepeno vijeće veoma seriozno pristupilo ovom pitanju, te da je pravilno utvrdilo da postoje situacije u kojima se dozvoljavaju odstupanja od pravila usmenosti i neposrednosti, kao što su slučajevi propisani članom 273. stav 2. KZ BiH, i da je u konkretnom slučaju čitanje iskaza svjedokinje Muške Šestović i zaštićene svjedokinje „6“ bilo

¹⁰ Žalba advokata Radeta Golića, str. 30-32.

opravdano i na zakonu utemeljeno, iz razloga što su iste ... oboljele i nisu bile sposobne da pristupe na glavni pretres i daju iskaze u svojstvu svjedoka. Također, treba istaći da bi ti svjedoci mogli biti izloženi značajnoj duševnoj boli, ako bi ponovno svjedočili na glavnem pretresu.¹¹

48. U pobijanoj presudi se pravilno navodi da uvrštavanje iskaza svjedokinje Muške Šestović nije učinjeno na štetu procesnih prava optuženog Gorana Viškovića, obzirom da je oslobođen za tačku optužnice (tačka 2.7. izmijenjene optužnice) koja se zasnivala isključivo na njenom iskazu (tačka II.4 oslobođajućeg dijela presude). Pored toga, iskaz ove svjedokinje nije osporen u sadržinskom smislu, iz kog razloga ga je prvostepeno vijeće koristilo kao potkrepljujući dokaz.
49. Stoga, suprotno tvrdnjama odbrane, prvostepeno vijeće je pravilno zaključilo da pitanje sposobnosti svjedokinja još u vrijeme davanja iskaza ne predstavlja smetnju čitanju njihovih iskaza i uvrštavanju u dokazni materijal, tako da i Apelaciono vijeće iste smatra valjanim.
50. Odbrana optuženog Gorana Viškovića je mišljenja da je prvostepeno vijeće tokom postupka u više navrata prekršilo **Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka BiH** (Zakon o zaštiti svjedoka). Iako se žalbeni osnov iz člana 297. stav 2. ZKP BiH odnosi na pogrešnu primjenu ZKP BiH, odbrana smatra da je opravdano ovo pitanje podvesti upravo pod ovaj žalbeni osnov iz razloga što ZKP BiH u odredbi člana 91. upućuje na primjenu gore pomenutog Zakona kao *lex specialis* zakona.¹² Bez obzira što je odbrana imala pravo da unakrsno ispita zaštićene svjedoke, odbrana smatra da je njihovo pojavljivanje uz zaštitne mjere izvršilo određeni psihološki uticaj kako na vijeće, tako i na javnost.¹³
51. Nasuprot žalbenim navodima, svjedocima kojima su u toku postupka određene mjere zaštite u vidu zaštite ličnih podataka, te omogućavanja svjedočenja uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu glasa i slike, nisu dobili status „zaštićenih svjedoka“ u smislu odredaba iz članova 14. do 22. Zakona o zaštiti svjedoka, u kojem slučaju bi zapisnici o njihovom saslušanju, u skladu sa članom 21. navedenog zakona, samo bili pročitani na glavnem pretresu, te se shodno odredbi člana 23. Zakona o zaštiti svjedoka osuđujuća presuda ne bi mogla isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnovati na tako pribavljenim dokazima. Dakle, svjedoci pod pseudonimima: „1“ „2“ „3“ „4“ „5“ „7“ „8“ „13“ „14“ „15“ „16“ „17“ su bili lično prisutni na glavnem pretresu, a kako to i branilac optuženog Viškovića navodi u žalbi,

¹¹ Član 11. Zakona o zaštiti svjedoka dozvoljava uvođenje prethodnih izjava „ugroženog svjedoka“ ako bi ga svjedočenje pred sudom moglo „izložiti značajnoj duševnoj boli.“

¹² Žalba advokata Radeta Golića, str. 33.

¹³ Žalba advokata Radeta Golića, str. 39.

svoje iskaze su dali neposredno pred pretresnim vijećem, te bili podvrgnuti unakrsnom ispitivanju od strane odbrane optuženog, shodno odredbi iz člana 262. ZKP BiH. Stoga, Apelaciono vijeće zaključuje da je izneseni prigovor branioca neutemeljen, te je kao takav i odbijen.

52. U pogledu prava na pravično suđenje, optuženi Predrag Bastah u svojoj žalbi ističe da je svoje **advokate** mijenjao zato što su odbijali svaki njegov zahtjev, zato što nisu pokazali nikakav interes da ga posjećuju i da se zajedno pripremaju za sudski postupak, sve njegove prijedloge kao optuženog su omalovažavali i nisu uzeli za ozbiljno. Iz navedenih razloga, optuženi očekuje od Apelacionog vijeća da ovom problemu posveti dužnu pažnju, obzirom da je ovakav rad advokata po službenoj dužnosti značajno uticao da se u sudskom postupku naprave veliki i značajni propusti, koji su doveli do toga da istina bude jednostavna, u cijelosti nepovoljna po njega, da omogući sudskom vijeću da bez snažnih materijalnih dokaza i činjenica utvrdi istinu na svoj način, odnosno da se potvrди ono što je napisano u optužnici.¹⁴
53. Cijeneći žalbene prigovore optuženog, Apelaciono vijeće iste nalazi neosnovanim, iz razloga što jasno ne pokazuju da su njegovi branioci, advokati Refik Serdarević i Milorad Potparić, neodgovorno obavljali svoju dužnost, odnosno da su nepotpuno ili sa zakašnjnjem ispunjavali dužnosti branioca. Također, ničim nije dokazano da su branioci svoju dužnost obavljali protivno interesima optuženog.
54. Prvostepeno vijeće je tokom cijelog postupka vodilo računa i blagovremeno reagovalo kada je u pitanju pravo na odbranu optuženog. U tom smislu je, cijeneći činjenicu da se optuženom može izreći kazna dugotrajnog zatvora, da se radi o najtežim krivičnim djelima, koja u sebi obuhvataju niz kompleksnih pravnih pitanja, čije rješavanje zahtijeva angažman i dodatnog branioca, optuženom i postavilo dodatnog branioca. Također je cijenjen i položaj optuženog, koji je otežan činjenicom da se isti nalazi u pritvoru, te da mu je potrebna pomoć da neometano prikuplja dokaze, iz kojih razloga je postavljanje i dodatnog braniloca po službenoj dužnosti bilo u interesu, kako pravde, tako i optuženog, te efikasnog vođenja krivičnog postupka.
55. Navod optuženog da je zbog neaktivnosti svojih branilaca po službenoj dužnosti koncept njegovc odbrane pogrešno postavljen, te da nisu izvedeni dokazi odbrane koji su prema mišljenju optuženog trebali biti izvedeni, Apelaciono vijeće nalazi neosnovanim i paušalnim. Naime, optuženi, zbog činjenice da je imao dva branioca po službenoj dužnosti, ni

¹⁴ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 2-4.

na koji način nije bio spriječen da iznosi činjenice i predlaže dokaze koji mu idu u korist, te da postavlja pitanja svjedocima, ali je izabrao da iskoristi svoje pravo na šutnju. Također, bitno je istaći da su oba branioca optuženog Predraga Bastaha izjavili posebne žalbe na prvostepenu presudu, čime su na nedvojben način pokazali svoju predanost odbrani optuženog.

56. Dakle, Apelaciono vijeće konstatiše da su branioci optuženog obavljali svoju dužnost profesionalno i korektno, te preduzimali radnje koje su uvijek išle u korist njihovog branjenika, tako da niti jednog trenutka nisu pokazali neodgovorno ponašanje.
57. S obzirom da optuženi samo paušalno navodi u kom je pogledu nezadovoljan radnjama svojih branilaca, to prema mišljenju ovog Vijeća, nije dovoljno jak razlog koji bi doveo do bitne povrede odredaba krivičnog postupka.
58. Optuženi dalje ističe kako nije dobio ni jedan zapisnik na ročištu, što je propisano članom 151. ZKP BiH. Međutim, ne spori da je od sudskog vijeća dobivao **audio zapise** na CD-ovima sa svakog suđenja, ali naglašava da je također tačno da u pritvoru u KPZ „Kula“ Istočno Sarajevo nije dozvoljeno i nije omogućeno preslušavanje CD snimaka, koji su u većem formatu od audio snimka, tako da su mu isti bili beskorisni.¹⁵
59. Imajući u vidu ne samo odredbu člana 253. stav 2. ZKP BiH¹⁶, nego i druge odredbe ZKP BiH, kao npr. član 155. ZKP BiH, Apelaciono vijeće ukazuje da zapisnik sa pretresa ne mora biti vođen u obliku pisanih zapisnika, nego da se može vršiti audio ili audio-vizuelno snimanje¹⁷, te strankama i braniocima dostaviti zapis tog snimka. U konkretnom slučaju, cijeli tok prvostepenog postupka je sniman na audio i video zapis. Takav zapis su branioci, kao i optuženi, imali pravo i mogućnost da pregledaju i dobiju CD. Pošto su ovi zapisi lako dostupni, u potpunosti doslovni i sadrže kompletan tok postupka, Apelaciono vijeće smatra da prava optuženih nisu prekršena time što im je umjesto pismenog zapisnika dostavljan CD na kome je snimak kompletног toka pretresa, a koji ujedno sadrži i sve podatke, koje shodno odredbama ZKP mora da sadrži svaki zapisnik.

¹⁵ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 4.

¹⁶ Član 253. stav 2. ZKP BiH: „O radu na glavnom pretresu vodi se zapisnik. Ako je glavni pretres sniman u skladu sa članom 155. ovog zakona, prepis preduzete radije će se na opravdan zahjev stranaka i branioca dostaviti strankama i braniocu nejkasnije u roku od tri dana od preduzete radije na glavnom pretresu. O opravdanosti zahjeva odluči je sudija odnosno predsjednik vijeća.“

¹⁷ Član 155. stav 1. ZKP BiH koji propisuje: „Sve poduzete radije u toku krivičnog postupka, u pravilu, snimaju se uredajem za audio ili audiovizuelno snimanje...“

60. Pored toga, ne treba zanemariti ni činjenicu da je optuženi tokom glavnog pretresa imao dva branioca, koji su mu postavljeni po službenoj dužnosti, te da se podrazumijeva da branioci i optuženi zajedno pripremaju odbranu. Stoga, prema mišljenju Apelacionog vijeća, prigovor optuženog da iz tehničkih razloga nije mogao da preslušava audio snimke nije dostatan za zaključak da mu je uskraćeno pravo na odbranu.

III Činjenično stanje

61. Prilikom ocjene osnovanosti žalbenih navoda u vezi s pogrešno ili nepotpuno utvrđenim činjeničnim stanjem, Apelaciono vijeće je imalo u vidu **standarde razmatranja** koji se moraju uzeti u obzir u slučajevima kada se takva pitanja pokrenu u žalbi. U vezi s tim Apelaciono vijeće ističe da:

62. standard koji žalbeno vijeće treba primijeniti prilikom preispitivanja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja jeste utemeljenost. Žalbeno vijeće će prilikom razmatranja navodno pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja utvrditi da li bi jedan objektivan sud koji presuđuje u činjeničnim pitanjima došao do tog zaključka isključujući svaku razumnu sumnju. Neće svaka činjenična greška biti razlog da žalbeno vijeće ukine presudu, nego samo ona greška koja je uzrokovala nepravilnu presudu, što se kvalificuje kao krajnje nepravičan ishod sudskog postupka, kao u slučaju kada je optuženi osuđen usprkos nedostatku dokaza o biću krivičnog djela. Prilikom utvrđivanja da li je zaključak pretresnog vijeća bio opravdan, žalbeno vijeće će krenuti od načela da se ne treba olako upuštati u narušavanje činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće. Žalbeno vijeće ima na umu, kao opšte načelo da je zadatak da sasluša, provjeri i odmjeri dokaze izvedene na glavnom pretresu, prvenstveno u diskrecionoj nadlcžnosti pretresnog vijeća. Stoga žalbeno vijeće mora iskazati određeno uvažavanje u pogledu činjeničnog stanja koje je utvrdilo pretresno vijeće. Žalbeno vijeće može vlastitim nalazom zamijeniti utvrđenje pretresnog vijeća samo ako jedan objektivan sud koji presuđuje u činjeničnim pitanjima ne bi mogao donijeti takvu presudu, kada dokazi na koje se oslanjalo pretresno vijeće ne bi mogli biti prihvaćeni od strane bilo kojeg objektivnog suda ili kada je ocjena dokaza „potpuno pogrešna“.¹⁸

63. Navedeni pristup i standarde, kao realne i na zakonu zasnovane, prihvata i ovo Vijeće, te se istim rukovodilo i prilikom odlučivanja o žalbama uloženim i u ovom predmetu.

¹⁸ Mirko Todorović i drugi, paragraf 85-88.

64. **Tužilaštvo** je izjavilo žalbu zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, u odnosu na slijedeće tačke oslobađajućeg dijela presude: (1) u odnosu na optuženog Predraga Bastaha, tačke I.3, I.4, I.5, I.6, I.7 i I.8; (2) u odnosu na optužene Predraga Bastaha i Gorana Viškovića zajedno, tačke III.1 i III.2.¹⁹ Naime, tužilaštvo u odnosu na tačke I.3, I.4, I.5, I.6, I.8 oslobađajućeg dijela presude, ističe da su radnje optuženog Predraga Bastaha u suprotnosti sa osnovnim pravilima međunarodnog prava, odnosno sa elementima: a) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode, b) suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava, c) sa direktnim ili eventualnim umišljajem. Kako se navodi u žalbi izvedeni dokazi jasno pokazuju da su svi oštećeni iz pobrojanih tačaka presude protiv svoje volje lišeni slobode i da su odvedeni iz svojih kuća.²⁰ Nadalje, u pogledu tačaka I.7, III.1 i III.2 oslobađajućeg dijela presude, tužilaštvo navodi da sve osobe koje su odvojene ili su optuženi sudjelovali u njihovom nezakonitom zatvaranju ili prisilnom nestanku, nikada više nisu ne samo viđeni živi, nego nikada više njihove kosti nisu pronađene, a njihovim porodicama, nikada nisu dali informaciju gdje su kosti njihovih najmilijih.²¹
65. Detaljnom analizom sadržaja pobijane presude i svih dokaza ponaosob i u njihovoj međusobnoj vezi, Apelaciono vijeće nalazi da se radi o neutemeljenim tvrdnjama tužilaštva, obzirom da je pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje pobijane presude, te da ista sadrži valjane i prihvatljive razloge o svim odlučnim činjenicama na osnovu kojih je donesena oslobađajuća presuda u odnosu na optužene Predraga Bastaha i Gorana Viškovića.
66. Razmatrajući istaknute žalbene prigovore, u odnosu na pobrojane tačke oslobađajućeg dijela presude, Apelaciono vijeće kao zajednički faktor za sve njih nalazi da tužilaštvo nije dokazalo, isključujući svaku razumnu sumnju, vezu između optuženih i krivično-pravnih radnji iz II dijela izreke pobijane presude. Naime, svaka radnja izvršenja mora biti opisana u činjeničnom dijelu presude, kao i subjektivni odnos optuženog prema izvršenom krivičnom djelu, s obzirom da se optuženi terete da su direktni izvršioci ili saizvršioci, u zavisnosti od tačke optuženja. Tužilaštvo je također trebalo dokazati da su se optuženi ponašali po ustaljenom kriminalnom obrascu, u kontekstu širokog i sistematičnog napada.
67. Međutim, Apelaciono vijeće nalazi da, u odnosu na tačke I.3, I.4, I.5, I.6, I.8 oslobađajućeg dijela pobijane presude, tužilaštvo nije dokazalo elemente za zatvaranje i teško oduzimanje fizičke slobode oštećenih:

¹⁹ Žalba tužilaštva, str. 2.

²⁰ Žalba tužilaštva, str. 5-6.

²¹ Žalba tužilaštva, str. 8-9.

Ibrahima Đođaljevića, Džemala Ambeškovića, Ibre Osmanovića, Enisa Pezića, Smaila Durakovića, Hasije Žepčanin i Mevludina Hatunića, a koje navodi u žalbi, odnosno da je prvostepeno vijeće pravilno zaključilo da kod optuženog Predraga Bastaha, kao rezervnog policajca, nije postojala svijest o protivpravnosti njegovih radnji i da je postupao po nalogu nadređenih, obzirom da optužba ničim nije dokazala proizvoljnost i neposluh u postupanju optuženog.

68. U pogledu tačaka I.7, III.1 i III.2 oslobođajućeg dijela presude, koje se odnose na prisilni nestanak, teško oduzimanje fizičke slobode i prisilno preseljenje stanovništva, Apelaciono vijeće također ne nalazi osnovanim žalbene prigovore tužilaštva, te konstatiše da su u pobijanoj presudi izvedeni pravilni zaključci, koje prihvata i ovo Vijeće. Naime, iz opisa krivično-pravnih radnji koje se optuženim stavljuju na teret, ne vidi se jasno učešće optuženih u izvršenju inkriminisanih radnji, niti su izvedeni dokazi pokazali suprotno.
69. Tako je prvostepeno vijeće u odnosu na tačku I.7 i oštećenog Zahida Klempića, osnovano našlo nedovoljnim ponuđeni dokaz optužbe, odnosno iskaz svjedokinje Almase Klempić, koja je imala posredna saznanja o navedenom događaju od Ismeta Hasanovića, kog tužilaštvo nije pozvalo kao svjedoka, kako bi eventualno potvrdio iskaz svjedokinje Klempić. Što se tiče oštećenog Abdulkadira Subašića, prvostepeno vijeće je našlo nespornim da je optuženi Predrag Bastah učestvovao u odvođenju oštećenog do prostorija SJB Vlasenica. Međutim, utvrdilo je da odgovornost optuženog Bastaha za ovog oštećenog prestaje dovođenjem i zatvaranjem u PS Vlasenica, kojom prilikom istog nije tukao niti na drugi način maltretirao, koji zaključak kao pravilan prihvata i ovo Vijeće.
70. Nadalje, u pogledu tačke III.1, Apelaciono vijeće konstatiše da je pravilno primijenjen princip *in dubio pro reo*, s obzirom da su utvrđene nesaglasnosti u iskazima svjedoka²², koji su ujedno i očevici onoga što se desilo oštećenim Avdi Ambeškoviću i Sadidinu Hodžiću, iz kog razloga učešće optuženih Predraga Bastaha i Gorana Viškovića u ovom događaju nije do kraja razjašnjeno.
71. Naime, svaka sumnja u postojanje neke pravno relevantne činjenice mora se odraziti u korist optuženih, iz kog razloga ovo Vijeće ne nalazi osnovanim žalbene navode tužilaštva.
72. Apelaciono vijeće također ne nalazi osnovanim ni žalbeni prigovor tužilaštva koji se odnosi na tačku III.2 oslobođajućeg dijela presude, obzirom da je prvostepeno vijeće pravilno utvrdilo da činjenični supstrat optužnice ne

²² Zaštićeni svjedok „1“ i svjedokinja Aida Hodžić.

konkretnije niti način učešća optuženih Bastaha i Viškovića u počinjenju krivičnog djela, niti je iz istog moguće zaključiti o kojem stepenu doprinosa radnji izvršenja se radi.

73. Tužilaštvo je trebalo izvesti dokaze kojima se dokazuje da su radnje optuženih bile krivične prirode, a ne samo parafrasirati zakonski tekst, kako bi opisalo radnje izvršenja optuženih.
74. Slijedom navedenog, Apelaciono vijeće ne nalazi osnovanim žalbene navode tužilaštva.
75. Žalbe **odbrana** optuženih Predraga Bastaha i Gorana Viškovića, kao i žalba optuženog Predraga Bastaha, napadale su sve tačke osuđujućeg dijela prvostepene presude, navodeći da je činjenično stanje pogrešno i nepotpuno utvrđeno. Tako su se žalili u odnosu na optuženog Predraga Bastaha na tačke: I.1, I.2, I.3, I.4, I.5, I.6 i I.7, a u odnosu na optuženog Gorana Viškovića na tačke: II.1, II.2, II.3, II.4, II.5, II.6, II.7, II.8 i II.9, te u odnosu na obojicu na tačke III.1 i III.2, osuđujućeg dijela prvostepene presude.
76. Ispitujući žalbene navode odbrana optuženih u pogledu pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, Apelaciono vijeće je zaključilo da je prvostepeno vijeće, na osnovu provedenih dokaza, na pouzdan način utvrdilo sve odlučne činjenice, na osnovu kojih je došlo do zaključka da se u radnjama optuženih Predraga Bastaha i Gorana Viškovića, pobliže opisanim u izreci pobijane presude, stiču sva zakonska obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkama a), d), e), f), g), i) i k) KZ BiH, a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH, a koji zaključak nije osporen žalbenim prigovorima stranaka i branilaca.
77. S obzirom da se žalbama nije ukazivalo na pravnu kvalifikaciju krivičnog djela za koje se optuženi terete, Apelaciono vijeće se kretalo u granicama istaknutih žalbenih navoda, te u tom pogledu nije preispitivalo prvostepenu presudu, shodno odredbi člana 306. ZKP BiH. Međutim, ovo Vijeće napominje da je u drugostepenim odlukama ovog Suda, u predmetima *Ratko Bundalo i dr. i Krsto Savić*, zauzet drugačiji stav u pogledu pravnog kvalifikovanja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti progonom, o čemu će biti više riječi u dijelu presude koji se odnosi na primjenu materijalnog zakona.
78. Kroz žalbe su se u više navrata ponavljali prigovori koji se odnose na **širok i sistematičan napad**, kao opšti elemenat bića krivičnog djela, koje se

optuženim stavlja na teret. U tom smislu branilac optuženog Predraga Bastaha navodi da pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje u pogledu postojanja širokog i sistematičnog napada u gradu Vlasenici i učešća optuženog Bastaha da je bio dio takvog napada. Branilac ističe sve i da je postojao širok i sistematičan napad u Vlasenici i okolini, da optuženi za to nije mogao znati, niti je znao.²³

79. Optuženi Predrag Bastah u svojoj žalbi navodi da pretresno vijeće nema ni jedan argument i činjenicu sa kojom može dokazati da je u Vlasenici ikada postojao ili da je došlo do širokog, sistematskog i organizovanog napada u kojem je on kao pripadnik rezervnog sastava milicije učestvovao. Optuženi smatra da će Apelaciono vijeće prepoznati ulogu, status pripadnika rezervnog sastava milicije čiji je zadatak, u ratu i miru, da čuva javni red i mir, štiti građane, njihovu imovinu i da nisu u situaciji da učestvuju u bilo kakvima napadima širokog karaktera.²⁴
80. Odbrana optuženog Gorana Viškovića prigovara da je u izreci pobijane presude konstatovano da je optuženi Višković krivična djela, za koja se tereti, počinio u okviru širokog i sistematičnog napada, a odbrana je nasuprot tome dokazivala da je u inkriminisanom periodu na području Vlasenice trajao oružani sukob između VRS i A RBiH, te da nije postojao širok i sistematičan napad.²⁵
81. Prvostepeno vijeće je za postojanje krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti, trebalo utvrditi sljedeće opšte elemente: (1) postojanje širokog ili sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, (2) da je djelo učinjeno kao dio takvog napada i (3) da je optuženi znao za takav napad i da su njegova djela dio istog.
82. Prije svega, Apelaciono vijeće konstatiše da su u pobijanoj presudi pravilno utvrđeni, detaljno obrazloženi i potkrijepljeni izvedenim dokazima, svi opšti elementi krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. ZKP BiH, odnosno da je postojao i širok i sistematičan napad, u periodu od aprila do kraja septembra 1992. godine, na području opštine Vlasenica, koji je bio usmjeren protiv civilnog bošnjačkog stanovništva opštine Vlasenica, što izjavljene žalbe nisu dovele u pitanje.
83. U tom smislu, na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, prvostepeno vijeće je nedvojbeno utvrdilo da su sva lica, u momentu hapšenja i

²³ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 5.

²⁴ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 27.

²⁵ Žalba advokata Radeta Golića, str. 7.

pritvaranja, uživala zaštitu u skladu sa odredbama zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, odnosno da su imala status civila.

84. Nasuprot žalbenim navodima, a s obzirom da su isti prigovori isticani i tokom prvostepenog postupka, Apelaciono vijeće konstatiuje da je u pobijanoj presudi pravilno i sa sigurnošću utvrđeno da na području opštine Vlasenica nije postojao oružani sukob. Naime, prvostepeno vijeće navodi da dešavanja u srpskim selima u okolini grada Vlasenice, jesu bila rezultat akcija muslimanskih oružanih snaga, kojom prilikom je nastradao izvjestan broj civila i oštećen znatan broj stambenih objekata, ali da kontinuitet i učestalost takvih napada, u obimu u kojem to prezentira odbrana optuženog Viškovića, ne doseže nivo oružanog sukoba. Osim toga, Apelaciono vijeće ističe da nije potrebno utvrđivati karakter sukoba s obzirom da se u konkretnom slučaju radi o zločinima protiv čovječnosti, koji ne moraju isključivo biti počinjeni u vrijeme rata.
85. Žalbama se neosnovano ukazuje da ne postoji nexus između radnji optuženih i ovog napada i da optuženi nisu znali za takav napad. Pobijana presuda jasno i detaljno²⁶ obrazlaže svoj stav da su optuženi znali za napad i da su njihova djela bila dio tog napada.
86. Nije sporno da je u inkriminisano vrijeme optuženi Predrag Bastah bio u svojstvu pripadnika rezervnog sastava MUP-a RS, SJB Vlasenica, a optuženi Goran Višković pripadnik vojske Srpske Republike BiH.
87. Nadalje, u pobijanoj presudi pravilno se navodi da iz iskaza saslušanih svjedoka optužbe proizilazi da su optuženi Bastah i Višković već od 21.4.1992. godine, odnosno, od prvog dana ulaska vojnog korpusa u grad, viđeni uniformisani i naoružani. U tom smislu, prvostepeno vijeće je sa sigurnošću utvrdilo da su optuženi od početka napada bili raspoređeni na odgovarajuće poslove i zadatke u vojnim i policijskim formacijama, te da su dužili uniformu i naoružanje, koje su redovno nosili sa sobom. Posmatrajući navedeno u kontekstu masovnosti samog napada, te sveobuhvatnost djelovanja srpskih snaga na teritoriji pod njihovom kontrolom, prvostepeno vijeće je zaključilo da su optuženi, kao sastavni dio formacija koje su vršile napad, u potpunosti bili upućeni u svakodnevna dešavanja. Tome u prilog ide činjenica da su optuženi u inkriminisanom periodu jasno davali do znanja kako je Vlasenica „srpska zemlja“ i kako je njihov zadatak „istrijebiti“ preostalo nesrpsko stanovništvo, kojem su se obraćali pogrdnjim nazivima „ustaše“ i „balije.“

²⁶ Pobijana presuda, str. 35-39.

88. Nasuprot žalbenim navodima²⁷, ovo Vijeće konstatiše da su naprijed navedene riječi, koje se nalaze između znakova navoda, s razlogom tako napisane, pošto su preuzete iz iskaza svjedoka. Tako će ovo Vijeće navesti samo neke dijelove iskaza svjedoka kako bi potvrdilo činjenična utvrđenja prvostepenog vijeća u tom pogledu. Naime, svjedokinja „7“ u svom iskazu navodi da je optuženi Bastah rekao: „*Izlazite napolje, ovo je srpska zemlja*“²⁸ i „*Rekao sam ja vama ovo je srpska zemlja* da ćete vi morati ići odavde i došlo je tako“²⁹, svjedokinja Tima Huremović: „*Ovaj zaviko je ovaj moj muž, ovaj Gorane, Gorane, daj bolan ovaj spasi, kaže, ako ikako može. Nemoj, kaže, moje ime više da spominjete j.... vam balijsku majku u usta, nemoj moje ime više da spominjete, idemo kaže vas trijebimo, samo je vako reko*“³⁰, dok su svjedoci: Habiba Hadžić³¹, Latifa Zulfahari³², Ferida Hadžić³³, Hasma Efendić³⁴, Bekir Lelo³⁵, Smail Duraković³⁶, Ramiza Handžić³⁷, Huso Kičić³⁸, pominjali kako su bili nazivani pogrdnim imenima „*ustaše*“ i „*balije*“.

89. Dakle, sve radnje izvršenja optuženih, u inkriminisanom periodu, uklapale su se u uhodani kriminalni obrazac i ne mogu se ni po čemu izdvojiti iz konteksta napada, posebno kada se imaju u vidu pojedinačne inkriminacije za koje ih je prvostepeno vijeće i osudilo, iz čega proizilazi da su ih optuženi počinili sa punom svijestí o težini njihovih posljedica.

90. Što se tič subjektivnog odnosa optuženih prema krivičnom djelu, prvostepeno vijeće je pravilno utvrdilo da njihova upućenost u sve elemente objektivnog činjenja istog, ne može se podvesti pod izvršenje naredbi nadređenih. Naime, optuženi su, s obzirom na pripadnost rezervnom sastavu MUP-a RS, SJB Vlasenica i vojscu Srpske Republike BiH, morali znati da vršenje progona, na način da se vrše ubistva, deportacija i prisilno preseljenje stanovništva, teško oduzimanje fizičke slobode, mučenje, silovanje, prisilni nestanak osoba i druga nečovječna djela, prema civilnom bošnjačkom stanovništvu, za čije izvršenje je dokazana njihova krivica, nije zakonito.

91. Da su ova krivična djela nezakonita, govori i činjenica da su u svim pravnim porecima zabranjena i predstavljaju teška kršenja međunarodnog

²⁷ Žalba advokata Radeta Golića, str. 22.

²⁸ Snimak sudenja od 16.10.2008. godine, vrijeme od 01:08:29 do 01:08:33.

²⁹ Snimak sudenja od 16.10.2008. godine, vrijeme od 01:13:05 do 01:13:12.

³⁰ Transkript sa sudenja od 4.12.2008. godine, str. 63.

³¹ Transkript sa sudenja od 22.8.2008. godine, str. 15.

³² Transkript sa sudenja od 10.7.2008. godine, str. 9.

³³ Transkript sa sudenja od 12.1.2009. godine, str. 50.

³⁴ Transkript sa sudenja od 3.10.2008. godine, str. 11.

³⁵ Transkript sa sudenja od 10.10.2008. godine, str. 34.

³⁶ Transkript sa sudenja od 18.9.2008. godine, str. 59.

³⁷ Transkript sa sudenja od 24.10.2008. godine, str. 12.

³⁸ Snimak sudenja od 11.9.2008. godine, vrijeme 01:05:43.

humanitarnog i pozitivnog prava, te da ne postoji ekskulpacija za njihovo izvršenje. Stoga, čak i da se radilo o naredbama nadređenih, kako se u žalbama branilaca navodi, optuženi su morali znati za njihovu nezakonitost i mogli su se barem od takvih naredbi distancirati, ako već nisu bili u mogućnosti da odbiju njihovo izvršenje.

92. Naime, neposredne žrtve krivičnog djela progona, za koje su optuženi Bastah i Višković oglašeni kriminanti, mnogobrojne su i jasno pokazuju da zločini protiv čovječnosti predstavljaju prijetnju i povredu ljudskog dostojanstva.
93. Slijedom navedenog, Apelaciono vijeće konstatuje da je prvostepeno vijeće sa sigurnošću utvrdilo da su optuženi Predrag Bastah i Goran Višković u potpunosti bili svjesni svojih djela i njihovih posljedica, te da su htjeli da ista budu dio napada, koji se sistematski odvijao na području opštine Vlasenica. Također, svojim radnjama, optuženi su pokazali da su imali diskriminatorsku namjeru prema Bošnjacima po etničkoj i vjerskoj osnovi.
94. Žalbom se također ukazuje, u pogledu tačke I.1 osuđujućeg dijela presude, da su manje više svi svjedoci, koji su se pojavili u ovom postupku, optuženog Predraga Bastaha vidjeli kao vozača, dok samo **svjedok Huso Kičić** nije, što apsolutno nalaže sudu da njegov iskaz cijeni sa daleko većom opreznošću, jer ne daje pouzdan osnov da su pomenute činjenice utvrđene isključujući svaku razumnu sumnju. Iz svega iznesenog vidljivo je da je sud iz nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja izvukao pogrešan zaključak³⁹.
95. Optuženi Predrag Bastah ističe da je ključni problem način dolaska i privođenja svjedoka Huse Kičića, jer mu se u oba slučaja potkrada greška, te u oba slučaja iznosi „projektovanu istinu“. Naime, optuženi navodi da ne postoji mogućnost da službeno policijsko vozilo SJB Vlasenica na zadatku ide sa jednim službenim licem i to sa pripadnikom rezervnog sastava milicije i da tu ne pomažu nikakve izjave ni Mana Đurića, niti bilo koga⁴⁰. Također optuženi smatra da je nepobitna činjenica da se Huso Kičić nije sjetio trećeg čovjeka, sve dok mu optuženi nije postavio ključno unakrsno pitanje. U žalbi dalje navodi da nije samo ovo problem u izjavi jedinog pismenog svjedoka optužbe, koji je dovoljno obrazovan da se obuči i instruira kako bi bio ključni svjedok protiv optuženog, jer je nepobitna činjenica da se laž u istom obliku ne može dva puta ponoviti⁴¹. Optuženi dalje navodi da je nesporna činjenica da se Huso Kičić ne sjeća profesora koji mu je pomagao, a profesor

³⁹ Žalba advokata Refika Serdarevića, str. 4.

⁴⁰ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 40.

⁴¹ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 41.

Nikolić se ne sjeća da je bilo kome pomagao ili ga štitio od premlaćivanja, u policijskoj stanici u Vlasenici, gdje je bio ratno angažovan, jer on ne bi kao profesor dozvolio da neko tuče djecu, a to je dokaz da to što Huso Kičić priča nije istina i postavlja se pitanje da li je Huso Kičić uopšte bio privođen dana 2.6.1992. godine. Ovo potvrđuje tvrdnju da je optuženi 2.6.1992. godine, bio sto kilometara daleko od Vlasenice, slavio rođendan svoje kćerke Slađane, sa više prisutnih tom događaju⁴².

96. Najprije, pitanje kredibiliteta svjedoka Huse Kičića i vjerodostojnosti njegovog iskaza, žalbe nisu dovele u pitanje. Činjenica da svjedok nije bio punoljetan u inkriminirano vrijeme i da je sada visoko obrazovan ne može umanjiti kvalitet njegovog iskaza, kao i činjenična utvrđenja prvostepenog vijeća koja se zasnivaju na istom. S obzirom da je svjedok obrazovan, imao je mogućnost da čak na jasniji i precizniji način opiše svoja sjećanja o događajima koje je preživio u inkriminirano vrijeme.
97. U pogledu alibija optuženog Predraga Bastaha, na dan 2.6.1992. godine, kada je sudjelovao u teškom oduzimanju fizičke slobode malodobnog Huse Kičića, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće pravilno i sa jednakom pažnjom cijenilo dokaze tužilaštva i odbrane, te na detaljan način pojasnilo svoj stav o tome zašto svjedok nije mogao da se sjeti određenih detalja o navedenom događaju (nije se mogao sjetiti imena policajca koji mu je pomogao).
98. Apelaciono vijeće smatra da je sasvim razumljivo da se svjedok ne može sjetiti svih pojedinosti u odnosu na neki događaj, s obzirom na vremensku distancu, odnosno, protek vremena od kada se događaj desio do dana svjedočenja, te s obzirom na sposobnosti percepcije i pamćenja svakog svjedoka o sporednim detaljima vezanim za događaj.
99. U pobijanoj presudi pravilno su ocijenjeni iskazi svjedoka odbrane Vojislava Nikolića i Danke Bogosavljević, koji nisu umanjili dokaznu vrijednost svjedočenja Huse Kičića u pogledu odlučnih činjenica. Naime, svjedok Nikolić je izjavio da se ne sjeća događaja kada je u PS pomogao svjedoku Kičiću, što je prvostepeno vijeće u kontekstu drugih činjenica, ocijenilo da svjedok svjesno izbjegava davanje istinitog odgovora, kako ne bi bio doveden u vezu sa mjestom i vremenom učinjenja krivičnog djela, s obzirom da je i on bio rezervni policajac. Također, prvostepeno vijeće osnovano ne poklanja vjeru ni iskazu svjedokinje Dankc Bogosavljević, koja je imala lični interes da pomogne optuženom Predragu Bastahu, koji ju je zadužio u ratnom periodu kada joj je pomogao da bez potvrde koju nije mogla dobiti zbog prezimena (bila udata za muslimana), dana 18.7.1992.

⁴² Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 42-43.

godine, sa djecom napusti Vlasenicu. Iz navedenih razloga, prvostepeno vijeće nije povjerovalo njenom iskazu s obzirom da je htjela da obezbijedi alibi optuženom Bastahu tvrdnjom da je optuženi na dan 2.6.1992. godine, kada je bio rođendan njegove kćerke, bio sa svjedokinjom u dvorištu kuće. Nasuprot iskazima ovih svjedoka, svjedok Huso Kičić je bio decidan da se predmetni događaj desio 2.6.1992. godine, te mu je stoga prvostepeno vijeće u potpunosti poklonilo vjeru, što prihvata i ovo Vijeće.

100. Slijedom navedenog, Apelaciono vijeće ne nalazi osnovanim prigovore odbrana, te ih kao takve i odbija.

101. Branilac optuženog Bastaha, a vezano za tačku I.3 osuđujućeg dijela presude, navodi da je za ovu tačku bitno kazivanje **svjedoka Petra Todorovića** čiji kredibilitet je dovela u sumnju odbrana drugooptuženog, iz razloga što ga bolje poznaje. Prema mišljenju odbrane, ta činjenica je bila alarm za sud, da sa posebnom pažnjom cijeni njegov neuvjerljivi iskaz⁴³. Prema mišljenju branioca, zasnovati presudu o ubistvu na indicijama na koje je ukazao svjedok su neprihvatljivi i nemaju uporišta u činjenicama iz čega bi sud mogao izvući zaključak isključujući svaku razumnu sumnju u njegovu istinitost. Stoga, sud nije u potpunosti utvrdio činjenično stanje i iz tako nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja izvukao je pogrešan zaključak⁴⁴.

102. Odbrana smatra da nedostaje pažljiva ocjena izvedenih dokaza, te da sud cijeni i vjeruje Petru Todoroviću, koji je notorni alkoholičar⁴⁵.

103. Apelaciono vijeće smatra da odbranci optuženih neosnovano ukazuju da se svjedoku Petru Todoroviću ne može vjerovati iz razloga što ga smatraju alkoholičarom. Naime, prvostepeno vijeće je u svakom trenutku vodilo računa o pitanjima koja je postavila odbrana tokom postupka, a koja se odnose na vjerodostojnost svjedoka, te ih je uzelo u obzir, pa tako i u ovom slučaju.

104. Stoga, Apelaciono vijeće zaključuje da odbrane nisu ponudile niti jedan ozbiljan razlog, koji se odnosi na osuđujući dio presude, a koji se između ostalog zasniva i na iskazu Petra Todorovića, da ovo Vijeće ne povjeruje činjeničnom utvrđenju iz pobijane presude. Bitno je istaći da svjedok Todorović u predmetnom krivičnom postupku nije oštećeni, niti pripada nacionalnoj skupini oštećenih, što jasno ukazuje da nije imao interes da govori ncistinu ili da se eventualno sveti optuženim, pa ga iz navedenih razloga i ovo Vijeće smatra kredibilnim i vjerodostojnim.

⁴³ Žalba Refika Serdarevića, str. 5.

⁴⁴ Žalba Refika Serdarevića, str. 6.

⁴⁵ Žalba Milorada Potparića, str. 6-7.

105. Prvostepeno vijeće je iskaz ovog svjedoka koristilo za dokazivanje učestvovanja optuženog Predraga Bastaha u ubistvu oštećenog Muje Klance, ali zajedno sa iskazima drugih svjedoka, i to: Vukosave Klanco, Umije Šabić, zaštićenih svjedoka „1“ i „7“, te svjedoka odbrane Ognjena Ostojića. Svjedok Petar Todorović je na te okolnosti jasno i detaljno svjedočio da je poznavao od ranije Muju Klancu, koji je bio instruktor vožnje u Vlasenici, te da je kontinuirano pratio šta se dešavalo sa oštećenim, kada ga je optuženi Bastah sa još jednim licem odveo vozilom marke „Golf“ u pravcu Toplika, nakon čega se vozilo ubrzo vratio, ali bez oštećenog, poslije čega je svjedok otišao u pravcu u kojem je oštećeni odvezan i ispod puta vidio i prepoznao mrtvo tijelo Muje Klance.
106. Cijeneći sve navedeno, Apelaciono vijeće zaključuje da je sasvim jasno da radnje koje je preduzeo optuženi Predrag Bastah predstavljaju radnje saizvršilaštva u ubistvu, obzirom da iz njih proizilazi, da je on imao ovlaštenje da oštećenog odvede iz porodične kuće, da je odvezao na mjesto pogubljenja i prisustvovao lišenju života oštećenog, čime je na odlučujući način doprinio da oštećeni Mujo Klanco bude liшен života, neovisno od toga ko je oštećenog zaista ubio.
107. Nadalje, odbrana optuženog Bastaha, za tačku I.4 osuđujućeg dijela presude, navodi da se pobijana presuda zasniva na iskazu jedinog svjedoka, **zaštićenog svjedoka „7“**. Odbrana smatra da je u odnosu na optuženog Bastaha iskaz ovog svjedoka izmišljen i tendenciozan⁴⁶.
108. Optuženi Bastah prigovara kako je u tački I.4 osuđujućeg dijela presude, sudskom vijeću bila dovoljna jedna izjava zaštićenog svjedoka „7“, što se ponavlja i u tački I.5 osuđujućeg dijela presude, gdje je dovoljna izjava **svjedoka Fadile Muranović**, da bi sudsko vijeće optuženog osudilo za odvođenje Ragiba Ferhatbegovića iz logora „Sušica“, u kojem optuženi nikada nije ni bio, jer je to bio logor pod kontrolom vojske⁴⁷.
109. Odbrana također smatra da u odnosu na tačku I.5 osuđujućeg dijela presude, sud ovu krivično-pravnu radnju zasniva na iskazu svjedoka Fadile Muranović, a odbrana ukazuje da se radi o teškoj ... oboljeloj osobi, o čemu postoji dokaz u spisu predmeta⁴⁸.
110. U odnosu na tačke I.4 i I.5 osuđujućeg dijela pobijanc presude, činjenična utvrđenja prvostepenog vijeća, temelje se samo na iskazima

⁴⁶ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 7-8.

⁴⁷ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 54-55.

⁴⁸ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 7-8.

oštećenih. S tim u vezi, Apelaciono vijeće ističe da, shodno članu 15. ZKP BiH, pravo suda da ocjenjuje postojanje ili nepostojanje činjenica, nije vezano posebnim formalnim dokaznim pravilima. Dakle, ukoliko je određeni dokaz zakonit i validan, te ukoliko je vjerodostojan i kredibilan, takav dokaz može biti dovoljan da utvrdi počinjenje krivičnog djela čak i ako takav dokaz proizilazi iz iskaza samo jednog svjedoka.

111. U konkretnom slučaju, prvostepeno vijeće je došlo do pravilnog zaključka da u iskazima svjedoka „7“ i Fadile Muranović nema nedosljednosti u pogledu onoga što im se desilo ili u djelovanju optuženog Predraga Bastaha, te je na osnovu ovih iskaza, isključujući svaku razumnu sumnju, utvrdilo da je optuženi Bastah počinio krivična djela onako kako je to navedeno u spomenutim tačkama osuđujućeg dijela pobijane presude.
112. Naime, Apelaciono vijeće nalazi da je riječ o svjedocima koji su vidjeli, čuli, doživjeli ili preživjeli okolnosti vezane za njihovo svjedočenje, odnosno da su očevici ubistava (svjedokinja „7“) i prisilnog nestanka (svjedokinja Fadila Muranović) civilnog stanovništva u Vlasenici. Njihova svjedočenja je prvostepeno vijeće osnovano ocijenilo preciznim, jasnim i nedvosmislenim, koji zaključak prihvata i ovo Vijeće.
113. Žalbama se više puta ukazivalo na zdravstveno stanje svjedokinje „7“, s obzirom da je nepokretna i da zbog toga nije mogla tačno vidjeti šta se dešavalo u događaju koja se stavlja na teret optuženom Predragu Bastahu. Apelaciono vijeće za navedeni prigovor želi da istakne da ta činjenica ni u kom slučaju ne može da utiče na dokaznu vrijednost iskaza ovog svjedoka, kojeg je pravilno ocijenilo prvostepeno vijeće. Svjedokinja je objasnila da je ostala nepokretna nakon što su je u njenoj kući, kako ona kaže „lokalni Srbi“, pretukli prilikom ispitivanja gdje joj se brat nalazi. Izjavila je da je optuženog Predraga Bastaha upoznala u toku rata, jer je dolazio pred njenu kuću i u njenu ulicu, te da ga prepoznaće i po prodornom glasu.
114. Odbrana je također tražila od Apelacionog vijeća da izvrši rekonstrukciju događaja kako bi utvrdilo da svjedokinja „7“ zaista nije mogla vidjeti ono o čemu je svjedočila na glavnem pretresu. Naime, tokom glavnog pretresa nije upućen prijedlog od strane odbrane pretresnom vijeću u tom pogledu, čime se isti sada ukazuje neosnovanim. Pretresno vijeće je na osnovu ponuđenih dokaza sa sigurnošću utvrdilo da je optuženi počinio krivično djelo na način, u vrijeme i na mjestu kako je to navedeno u izreci pobijane presude, koji zaključak kao pravilan i u dovoljnoj mjeri argumentovan prihvata i ovo Vijeće.
115. Nadalje, za predmetni događaj, svjedokinja „7“ detaljno i nedvosmisleno navodi da je u noći, 12.9.1992. godine, ustala uz pomoć očevog štapa do prozora, te s obzirom da je bila mjesecina, jasno vidjela

dešavanja u svojoj ulici, u kojima je aktivno učešće imao i optuženi Predrag Bastah. Stoga, Apelaciono vijeće prihvata činjenično utvrđenje iz pobijane presude da je optuženi Bastah u okviru širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad i kao dio tog napada, zajedno sa drugim maskiranim licima, organizovano došao na mjesto egzekucije u pravnji zarobljenika iz logora „Sušica“, kojima je naređivao da nakon ubijanja civila ulaze u kuće, iznose njihova beživotna tijela, tovare na traktor i odvoze u nepoznatom pravcu. Bitno je također istaći da tijela oštećenih: Zejne Ambešković, Nure Tutić, Džemile Hasanbegović, Ahme Hadžiomerovića i njegove supruge Tife, do danas nisu ekshumirana.

116. Što se tiče svjedokinje Fadile Muranović i njenog svjedočenja na okolnost prisilnog nestanka oštećenog Ragiba Ferhatbegovića, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće cijenilo navedeno pitanje i da je donijelo pravilan zaključak. Naime, u pobijanoj presudi se navodi da osim isticanja navedene činjenice, odbrana optuženih nije tokom postupka izvela niti jedan dokaz, koji bi doveo u sumnju hronologiju i saglasnost izjava svjedokinje, iz kog razloga njen iskaz nalazi dosljednim, pouzdanim, nepristrasnim, te da je svjedokinja objektivno svjedočila o stvarima kojih je bila očeviđac, pri čemu se ne stiče dojam da je svjedočenje usmjereno ka neosnovanom inkriminiranju optuženog Bastaha, jer je sama izjavila kako osim opisanog događaja optuženog nije više viđala u logoru.
117. Apelaciono vijeće konstatuje da, pošto su zaključci prvostepenog vijeća pravilni i potkrijepljeni iskazom barem jednog svjedoka, odbrana nije dokazala da neko drugo objektivno vijeće ne bi došlo do istog zaključka. Stoga, Apelaciono vijeće istaknute prigovore nalazi neosnovanim.
118. Odbrana smatra da se uvjerenje suda o krivici optuženog Gorana Viškovića za počinjenje drugih nečovječnih djela slične prirode, iz tačke II.3 osuđujućeg dijela presude, temelji na iskazu oštećene Ramize Handžić, čiji je iskaz potkrijepljen iskazom **svjedokinje Muške Šestović**, koji je pročitan na glavnom pretresu⁴⁹.
119. Kako je to ranije navedeno iskaz svjedokinje Muške Šestović je zakonit i valjan, iz kog razloga Apelaciono vijeće ne nalazi osnovanim žalbeni prigovor, obzirom da je jedina argumentacija odbrane da je iskaz ove svjedokinje pročitan, te da svjedokinja nije neposredno saslušana pred sudom. Iskazi ove dvije svjedokinje se međusobno nadopunjaju i Apelaciono vijeće nalazi da je iskaz svjedokinje Muške Šestović na pravilan način korišten za utvrđivanje krivice optuženog Gorana Viškovića, za počinjenje drugih nečovječnih djela slične prirode učinjene u namjeri

⁴⁹ Žalba advokata Todora Todorovića, str. 9.

nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja u odnosu na oštećene Begu Handžića i njegovu suprugu Ramizu Handžić.

120. U pogledu tačke II.8 osuđujućeg dijela presude, odbrana navodi kako je iskaz oštećene-svjedokinje „8“ ključni dokaz u ovom predmetu, te da se ovaj iskaz mora pažljivo razmotriti počev od prvog davanja informacija o samom događaju i počiniocu, pa sve do okončanja glavnog pretresa u predmetu. Iskazi oštećene, upravo zato što samom činu silovanja u pravilu ne prisustvuju svjedoci koji bi iskaz mogli decidno podržati, moraju biti takvi da ne stave ni najmanju sumnju u njegovu tačnost i istinitost, te u kredibilitet i integritet svjedoka⁵⁰. Pored toga, odbrana ističe da se presuda u ovom dijelu temelji isključivo na iskazu zaštićenog svjedoka „8“ jer objektivno drugih dokaza nema, što je suprotno članu 23. Zakona o zaštiti svjedoka⁵¹.
121. Prije svega treba istaći da prvostepeno vijeće nije počinilo grešku kada je ovu tačku osuđujućeg dijela presude zasnovalo samo na iskazu jednog svjedoka, odnosno oštećene, iz razloga što je iskaz oštećene zakonit i validan, te vjerodostojan i kredibilan. Također, suprotно tvrdnjama odbrane, svjedokinja „8“ nije dobila status „zaštićenog svjedoka“ u smislu odredaba iz članova 14. do 22. Zakona o zaštiti svjedoka, kako se, shodno odredbi člana 23. Zakona o zaštiti svjedoka, osuđujuća presuda ne bi mogla isključivo ili u odlučujućoj mjeri zasnovati na tako pribavljenom dokazu.
122. U kontekstu određenih razlika u izjavi ovog svjedoka, koje potencira žalba, Apelaciono vijeće ističe da je uslijed proteka vremena, dezorijentisanosti oštećene u tom periodu, visoke razine stresa i straha, te pokušaja da se u svijesti potisne preživljeno stradanje, razumno da dolazi do gubljenja ili iskrivljenja informacija. Međutim, kada dođe do ponovne evokacije traumatičnog događaja, žrtva iz svog sjećanja najčešće vrlo jasno može da istrgne lik počinioca i sami događaj vlastitog stradanja.
123. Prvostepeno vijeće je imalo u vidu činjenicu da svjedokinja u izjavi koja se nalazi u Dosijeu logoraša (Saveza logoraša BiH) ne spominje optuženog Gorana Viškovića, te da ne spominje ni brojne druge detalje o kojima se decidno izjašnjavala na glavnom pretresu.
124. U tom pravcu, Apelaciono vijeće nalazi da nema bitnijih odstupanja u svjedočenju ove svjedokinje u odnosu na iskaz dat u istrazi, te da je svjedokinja bila direktno i unakrsno ispitana i da odbrana nije bila uskraćena

⁵⁰ Žalba advokata Todora Todorovića, str. 14.

⁵¹ Žalba advokata Todora Todorovića, str. 18.

za mogućnost da pobija kredibilitet ovog svjedoka. Logično je očekivati da se iskaz konkretno ovog svjedoka razlikuje u detaljima u odnosu na ono što je ranije izjavljivala ili što nije izjavila pa se toga na glavnom pretresu prisjetila. Naime, ovaj događaj je zasigurno izazvao tešku patnju i duševnu bol kod oštećene, koja je izjavila duju je bilo stid onog što je preživjela, te da iz tog razloga nije do sitnih detalja opisivala sam čin silovanja.

125. Svjedokinja je bila sigurna u identitet osobe koja ju je silovala, odnosno Gorana Viškovića, s obzirom da je u logoru „Sušica“ prepoznala veliki broj komšija srpske nacionalnosti, među kojima i optuženog Predraga Bastaha.
126. Iskaz ove svjedokinje, Apelaciono vijeće nalazi pouzdanim i konzistentnim u bitnim dijelovima, te ističe da svjedokinja opisujući svoje stradanje, odnosno izvršeno teško seksualno nasilje, iznosi ono što je uistinu doživjela i vidjela.
127. Dakle, Apelaciono vijeće iskaz svjedokinje „8“ – oštećene, koja je sve navedeno lično doživjela i na veoma detaljan i iskren način opisala pred ovim sudom, nalazi kredibilnim i vjerodostojnim, te da žalbeni prigovori odbrana nisu doveli u pitanje ili umanjili značaj iskaza ovog svjedoka, odnosno, oštećene, jer ne ostavlja mesta sumnji da se sve što je preživjela upravo desilo na način kako je to svjedokinja i opisala.
128. Odbrana optuženog Gorana Viškovića, vezano za tačku II.9 osuđujućeg dijela presude, navodi da je uvjerenje vijeća o krivici optuženog za silovanje Jasmine Huremović, utmјljeno na iskazu **svjedokinje Time Huremović**, sestre oštećene. Obzirom da je ovo jedini iskaz i da ne postoje drugi dokazi koji bi ga mogli podržati, iskaz ovog svjedoka, prema mišljenju odbrane, mora biti takav da ne ostavlja ni najmanju sumnju u njegovu tačnost i istinitost, te u kredibilitet svjedoka⁵².
129. Međutim, neosnovanim se ukazuju žalbeni navodi odbrane, obzirom da je prvostepeno vijeće dalo valjanu argumentaciju za prihvatanje iskaza svjedokinje Time Huremović. U pobijanoj presudi se navodi da je svjedokinja bila očevidac predmetnog događaja, te da je jasno i upečatljivo isti opisala, a također i oštećena joj je neposredno nakon događaja potvrdila da je silovana, da bi joj po dolasku u logor detaljno opisala šta se desilo. Njen iskaz je potvrdio i svjedok Ibrahim Lclo.
130. Razmatrajući sve navedeno, ovo Vijeće nalazi da je pravilan zaključak prvostepenog vijeća da je optuženi Goran Višković, postupajući u

⁵² Žalba advokata Tadora Todorovića, str. 18.

svojstvu vojnog policajca, za vrijeme trajanja širokog i sistematičnog napada protiv civilnog stanovništva, za koji je znao i čiji je bio dio, kritičnog dana oštećenu zajedno sa druga dva vojnika odveo u stan u kojem su je sva trojica primorali na seksualni čin. Optuženi je u izvršenju djela postupao sa direktnim umišljajem, što je pokazao poduzimanjem direktnog učešća u silovanju oštećene, koju su dodatno ponižavali time što su joj odsjekli kosu, a po izlasku na ulicu glasno vikali kako su je sva trojica silovali.

131. Stoga, Apelaciono vijeće zaključuje da je svjedokinja Tima Huremović kredibilna i vjerodostojna, bez obzira što je sestra oštećene, te da su žalbeni prigovori samim tim neosnovani.
132. Što se tiče ostalih tačaka osuđujućeg dijela pobijane presude, Apelaciono vijeće nalazi da su žalbeni prigovori kojima su odbrane optuženih ukazivale na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje paušalni i da se samo odnose na citiranje iskaza svjedoka, te selektivno i fragmentarno interpretiranje izvedenih dokaza na način da idu u korist optuženih.
133. Iz navedenih razloga ovo Vijeće prihvata razloge navedene u obrazloženju prostepene presude, jer je ista donesena nakon pravilno i zakonito provedenog postupka i jer su u njenom obrazloženju potpuno i određeno izložene kako nesporne činjenice, tako i razlozi iz kojih su sporne činjenice uzete dokazanima, te je data valjana ocjena vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, dok izneseni žalbeni prigovori nisu dostatni da bi se osporilo ovako pravilno i potpuno utvrđenje.

IV Primjena materijalnog zakona

134. Odbrana optuženog Predraga Bastaha ističe kako je KZ SFRJ preuzet uredbom sa zakonskom snagom, te da nakon što je ukinuta smrtna kazna kao vid sankcije, taj zakon je najpovoljniji za učinioca krivičnog djela. U tom pogledu za odbranu nije bilo dileme po kojem zakonu treba da se vodi postupak, to pogotovo što djelo za koje je optuženi Predrag Bastah osuđen nije bilo predviđeno kao krivično djelo, obzirom da su manje više nabrojane radnje bile predvidene u krivičnom djelu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ.⁵³
135. Prema mišljenju odbrane, odredba člana 4a), koja je Zakonom o izmjenama i dopunama KZ BiH naknadno uvedena je suprotna EKLJP i njenim protokolima, koje ne dozvoljavaju da zemlje potpisnice te konvencije

⁵³ Žalba advokata Refika Serdarevića, str. 2.

donesu naknadne zakone, koji nisu postojali u vrijeme činjenja bilo koje radnje koja se nekom građaninu stavlja na teret.⁵⁴

136. Optuženi Predrag Bastah je istakao prigovor da je suđenje nezakonito, jer se postupak protiv njega od osnovane sumnje do prvostepene presude vodi po odredbama KZ BiH iz 2003. godine, a optužen je za djela koja su se desila u periodu od kraja aprila do kraja septembra 1992. godine.⁵⁵

137. Odbrana optuženog Gorana Viškovića navodi da je i u ovom predmetu pretresno vijeće, u skladu sa dosadašnjom praksom Suda BiH, prema optuženom Viškoviću primjenilo KZ BiH, umjesto KZ SFRJ, koji je bio na snazi u vrijeme navodnog učinjenja krivičnog djela. Time je, prema mišljenju odbrane, s jedne strane prekršeno načelo legaliteta kao neprikosnovenog načela krivičnog zakonodavstva sa aspekta zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, a s druge strane i načelo obligatorne primjene blažeg zakona.⁵⁶

138. Apelaciono vijeće, prije svega, želi da istakne da je osnovno polazište da se pitanje izbora povoljnijeg zakona ne rješava *in abstracto*, već *in concreto*, tj. ne uopćenim upoređivanjem starog i novog ili novih zakona, već njihovim upoređivanjem u odnosu na dati konkretni slučaj, jer isti zakon može biti povoljniji za jednog optužcnog, a teži za drugog, u zavisnosti od toga za koje djelo se tereti, na koji način su propisani elementi tog krivičnog djela u zakonu, te kakve su odredbe o krivici ili kažnjavanju za to djelo.

139. U tom pogledu, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostceno vijeće pitanju primjene materijalnog zakona pristupilo veoma seriozno, te da je u pobijanoj presudi detaljno analiziralo kako domaće, tako i međunarodno pravo (običajno i konvencionalno), primjenjujući isto na konkretan slučaj i na kraju došlo do pravilnog zaključka da se u ovom slučaju treba primjeniti KZ BiH, a ne KZ SFRJ, koju argumentaciju prihvata i ovo Vijeće.

140. Nadalje, nije sporno i to da, prema načelu zakonitosti, nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (član 3. KZ BiH), dok se, prema načelu vremenskog važenja krivičnog zakona, na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za

⁵⁴ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 3.

⁵⁵ Žalba optuženog Predraga Bastaha, str. 6.

⁵⁶ Žalba advokata Radeta Golića, str. 3.

učinioca (član 4. KZ BiH). Načelo zakonitosti propisano je i u članu 7. stav 2. EKLJP, te članu 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (MPGPP).

141. Međutim, članom 4a) KZ BiH, propisano je da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava. Time su faktički preuzete odredbe člana 7. stav 2. EKLJP i člana 15. stav 2. MPGPP, te je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZ BiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu. Naprijed navedeno je upravo slučaj u ovom postupku protiv optuženih Predraga Bastaha i Gorana Viškovića, jer se radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Naime, zločini protiv čovječnosti su, u periodu obuhvaćenom optužnicom, nedvojbeno predstavljali krivično djelo kako sa aspekta međunarodnog običajnog prava, tako i sa aspekta „principa međunarodnog prava“. Naime, dovoljno je da međunarodno običajno pravo obuhvata ponašanje zabranjeno članom 172. i 173. KZ BiH, kako bi isti bio osnova za donošenje presude u ovom predmetu.

142. Nadalje, međunarodno običajno pravo i međudržavni ugovori koje je potpisala Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija postali su automatski obavezujući za Bosnu i Hercegovinu, bilo za vrijeme dok je ista bila dijelom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije ili nakon što je postala država nasljednica nekadašnje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Bečka konvencija o državama nasljednicama Međunarodnih ugovora iz 1978. godine, koju je ratificovala Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija, 18.4.1980. godine, u članu 34. navodi da svaki međudržavni ugovor koji je bio na snazi na dan sukcesije i koji se odnosio na cijelu teritoriju prethodne države ostaje na snazi u svakoj državi nasljednici, osim ako se država nasljednica drugačije sporazumije. Pored toga, 10.6.1994. godine Bosna i Hercegovina se izjasnila da kao država nasljednica prihvata sve međunarodne ugovore koji su bili obavezujući za bivšu Jugoslaviju. Pored toga, član 210. Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije predviđa da se međunarodni ugovori automatski provode i direktno primjenjuju od dana stupanja na snagu, bez donošenja provedbene regulative.

143. Iz navedenog proizilazi da je Bosna i Hercegovina, kao nasljednica bivše Jugoslavije, ratificirala EKLJP i MPGPP, te su ovi međunarodni dokumenti za nju obavezujući, a budući da isti propisuju obavezu suđenja i kažnjavanja lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava, što zločini protiv čovječnosti u skladu sa gore

navedenim, nesporno jesu, žalbeni navodi kojima se ukazuje da suđenje i kažnjavanje za ovo krivično djelo predstavlja povredu načela *nullum crimen sine lege* su, prema ocjeni ovog Vijeća, u cijelosti neosnovani.

144. Dakle, važan argument u prilog primjeni KZ BiH predstavljaju obaveze koje je preuzela država Bosna i Hercegovina, a koje proizilaze iz EKLJP.
145. Apelaciono vijeće smatra, kao što je to navedeno i u pobijanoj presudi, da je zakonitost primjene Krivičnog zakona iz 2003. godine već podrobno razmotrena u praksi Suda BiH i riješena od strane Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u odluci u predmetu Abduladhim Maktouf.⁵⁷
146. U prilog naprijed navedenom ide zaključak iz pomenute presude protiv Maktoufa, gdje se navodi: „*U praksi, ni u jednoj državi bivše Jugoslavije u zakonodavstvu nije postojala mogućnost izricanja doživotnog zatvora niti dugotrajnih zatvorskih kazni, a što je Međunarodni krivični sud za zločine na području bivše Jugoslavije često činio (slučaj Krstić, Galić itd.). Istovremeno, koncept KZ SFRJ je bio takav da nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Dakle, jasno je da se ne može odvojiti jedna sankcija od cijelokupnosti cilja koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme važenja tog zakona.*“⁵⁸
147. „*U vezi s tim, Ustavni sud smatra da nije moguće jednostavno «odstraniti» jednu sankciju i primijeniti druge, blaže sankcije i time praktično ostaviti neadekvatno sankcionirana najteža krivična djela.*“⁵⁹
148. Stoga, naprijed navedene stavove Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene KZ BiH, prihvata u cijelosti i ovo Vijeće, ocjenjujući ih jasnim, logičnim i na zakonu zasnovanim, te primjenjivim na konkretan slučaj.
149. Nakon što je utvrdilo da je KZ BiH primjenjiv u predmetnom slučaju, prvostepeno vijeće je zaključilo da su se u radnjama optuženih Predraga Bastaha i Gorana Viškovića, iz činjeničnog opisa osuđujućeg dijela prvostepene presude, stekla sva bitna obilježja krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH, u vezi sa tačkama a), d), e), f), g), i) i k), a sve u vezi sa članom 180. stav 1. i članom 29. KZ BiH.

⁵⁷ Ustavni sud Bosne i Hercegovine, Odluka o dopustivosti i meritumu, u predmetu protiv Abduladhma Maktoufa, broj: AP 1785/06 od 30. marta 2007. godine.

⁵⁸ Odluka Ustavnog suda BiH u predmetu Abduladhim Maktouf, paragraf 68.

⁵⁹ Ibid, paragraf 69.

150. Cijeneći sve naprijed navedeno, Apelaciono vijeće nalazi neosnovanim žalbene navode istaknute u pogledu retroaktivne primjene materijalnog zakona, te konstatuje da je prvostepeno vijeće pravilno primjenilo KZ BiH na činjenično stanje utvrđeno pobijanom presudom.
151. Međutim, iako izjavljenim žalbama nije osporavana pravilnost pravne kvalifikacije sadržane u optužnici, a koju je prvostepeno vijeće prihvatiло u pobijanoj presudi, ovo Vijeće nalazi potrebnim ukazati na stav zauzet u predmetima *Ratko Bundalo i dr.* (X-KRŽ-07/419) i *Krsto Savić* (X-KRŽ-07/400) u pogledu pravne kvalifikacije krivičnog djela Zločini protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH.⁶⁰
152. Obilježja djela, odnosno radnje izvršenja naznačene pod tačkom h) odnose se na progona bilo koje grupe ljudi ili zajednice na političkom, rasnom, nacionalnom, etničkom, kulturnom, vjerskom, spolnom ili drugom temelju, koji je opće prihvaciоen kao nedozvoljen po međunarodnom pravu u vezi sa bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava, ovog člana, bilo kojeg krivičnog djela propisanog KZ BiH ili bilo kojeg krivičnog djela u nadležnosti Suda BiH.
153. U dosadašnjoj praksi Suda BiH, kao i u pobijanoj prvostepenoj presudi, radnje izvršenja krivičnog djela Zločina protiv čovječnosti progonom iz člana 172. stav 1. tačka h) pravno su kvalifikovana „**u vezi**“ sa radnjama izvršenja opisanim u tačkama od a) do k) člana 172. stav 1. KZ BiH.
154. Apelaciono vijeće ukazuje da pravilno tumačenje odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH jeste da se djelo progona može učiniti sa svim radnjama koje, u cjelini, predstavljaju namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednicu.
155. Imajući u vidu navedeno, Apelaciono vijeće zaključuje da u smislu odredbe člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH krivično djelo Zločini protiv čovječnosti učinjeno progonom predstavlja samostalno, alternativno postavljeno djelo, koje može biti učinjeno na jedan od načina pobrojanim u tačkama člana 172. stav 1. a) do k) KZ BiH, ali i radnjama koje su sadržane

⁶⁰ Krivično djelo Zločini protiv čovječnosti iz člana 172. stav (1) tačka h) KZ BiH, u jednom dijelu glasi: „(1) *Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, značajući za takav napad, učini koje od ovih djela: (...) h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaciоena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonu ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine.*“ Odredba člana 172. stav (2) KZ BiH u tački g) sadrži značenje pojma progona: „*Progona je namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskaraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednicu*“.

u drugim odredbama KZ BiH, a koje radnje zajedno predstavljaju grubo i flagrantno uskraćivanje na diskriminatornoj osnovi nekog temelnog prava koje je utvrđeno međunarodnim i konvencionalnim pravom, a koje doseže isti stepen težine kao i druga djela zabranjena članom 172. KZ BiH.

156. Apelaciono vijeće ukazuje da nije neophodno za svaku pojedinu tačku izreke presude navesti u kojem krivičnom djelu ili stavu je definisana radnja kojom je izvršen progon. Stoga u pogledu jasnoće i preciznosti izreke dovoljno je i ujedno pravilno pozivanje na član 172. stav 1. tačka h) KZ BiH uz opisno definisanje kako je taj progon učinjen.

157. Također je bitno istaći da prvostepeno vijeće nije trebalo prihvati pravnu kvalifikaciju iz optužnice u pogledu odredbe člana 180. stav 1. KZ BiH, koja je primjerena doktrini udruženog zločinačkog poduhvata. Naime, navedena odredba pretpostavlja udruženo djelovanje više lica, koja su individualno odgovorna za bilo koju preduzetu radnju (*planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju...*). Iz navedenog proizilazi da se ova odredba primjenjuje u slučaju gdje se ne može do kraja pojedinačno definisati doprinos svakog lica u izvršenju krivičnog djela i gdje su navedene radnje, kao oblici kriminalnog ponašanja, u potpunosti izjednačene, što podrazumijeva djelovanje u skladu sa zajedničkim planom i namjera da se postigne zajednički rezultat koji iz tog plana proizilazi.

158. Nasuprot tome, u konkretnom slučaju, optuženi Predrag Bastah i Goran Višković oglašeni su krivim za precizno određene radnje koje su svjesno i voljno izvršavali ili na odlučujući način doprinosili njihovom izvršenju, pa su shodno tome postupali sa umišljajem kao neposredni izvršioci ili saizvršioci u krivičnom djelu koje im se stavlja na teret, dok bi za učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu bio dovoljan i *značajan doprinos*.

159. Kako je Apelaciono vijeće vezano istaknutim žalbenim prigovorima, i kako se izjavljenim žalbama ne ukazuju na nedostatke u pravnoj kvalifikaciji, ovo Vijeće u tom smislu nije izvršilo preinačenje pobijane presude, ali istovremeno, na ovaj način ukazuje kako se pravilno treba pravno kvalifikovati navedeno krivično djelo, radi buduće ujednačene sudske prakse.

V Krivično-pravna sankcija

160. Tužilaštvo smatra da je optuženim Predragu Bastahu i Goranu Viškoviću trebala biti izrečena kazna dugotrajnog zatvora u dužem trajanju. Prema mišljenju tužilaštva, sud je prilikom odmjeravanja kazne dao premali značaj otežavajućim okolnostima, odnosno da određene otežavajuće okolnosti sud nije ni cijenio. Dalje navodi da niti jedna od žrtava nije posvjedočila da su optuženi ikada izrazili žaljenje zbog svojih postupaka, odnosno da oni to nisu učinili ni u toku glavnog pretresa, niti jednom riječju i niti jednim gestom, što bi moglo ukazati na njihovu želju za resocijalizacijom, što se može cijeniti samo kao otežavajuća okolnost.⁶¹
161. Branič optuženog Predraga Bastaha navodi kako je sud prekoračio ovlaštenja u pogledu izbora vrste i visine krivično-pravne sankcije, imajući u vidu primjedbe odbrane u pogledu vremenskog važenja krivičnog zakona, a naročito primjedbe u pogledu vrste i dužine trajanja izrečene sankcije.⁶²
162. Odbrana optuženog Predraga Bastaha također navodi da ukoliko je i tačno ono što je navedeno u osuđujućem dijelu pobijane presude, u izboru krivično-pravne sankcije i izricanju visine kazne, očigledno je da prvostepeno vijeće nije pratilo sudske praksu, kako Suda BiH, tako i MKSJ, a pogotovo ne kaznenu politiku vezanu za krivično djelo za koje je optuženi Bastah proglašen krivim. Osim toga, žalbom se ukazuje da kod odmjeravanja kazne optuženom Bastahu u pobijanoj presudi, sud nije uzeo kao olakšavajuću okolnost njegovo porodično stanje, koje je jako teško, skoro katastrofalno.⁶³
163. Branič optuženog Gorana Viškovića tvrdi da nije bilo moguće utvrditi ni stepen krivice svakog od optuženih, a time u krajnjem ni uspješno realizovati zakonski princip individualizacije kazne.⁶⁴
164. Ispitujući odluku o kazni u okviru istaknutih žalbenih navoda, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće cijenilo sve okolnosti koje su od uticaja da kazna bude manja ili veća, kako to nalaže odredba člana 48. KZ BiH.
165. Naime, prvostepeno vijeće je imalo u vidu granice kazne za predmetno krivično djelo propisane zakonom, svrhu kažnjavanja, a naročito stepen krivice optuženih, okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, jačinu ugrožavanja, odnosno, povrede zaštićenog dobra, te raniji život učinitelja, njihove lične prilike i držanje nakon učinjenog krivičnog djela.

⁶¹ Žalba tužilaštva, str. 9-10.

⁶² Žalba advokata Refika Serdarevića, str. 11.

⁶³ Žalba advokata Milorada Potparića, str. 10-11.

⁶⁴ Žalba advokata Tadora Todorovića, str. 20.

166. Nasuprot istaknutim žalbenim navodima, Apelaciono vijeće nalazi da je prvostepeno vijeće dalo ocjenu svih olakšavajućih i otežavajućih okolnosti na adekvatan način, imajući u vidu sve subjektivne i objektivne faktore koji se odnose na krivično djelo i njegovog počinioca.
167. Shodno tome, izrečena kazna dugotrajnog zatvora prema optuženom Predragu Bastahu u trajanju od 22 (dvadesetdvije) godine, te prema optuženom Goranu Viškoviću kazna zatvora u trajanju od 18 (osamnaest) godina, u koje se ima uračunati vrijeme provedeno u pritvoru, i po ocjeni Apelacionog vijeća predstavljaju srazmernu kaznu koja odražava težinu krivičnog djela za koje su optuženi oglašeni krivim, imajući u vidu i zaštitni objekat koji je povrijeđen ovim krivičnim djelom.
168. Naime, u odnosu na optužene Predraga Bastaha i Gorana Viškovića, prvostepeno vijeće je pravilno ocijenilo **olakšavajuće okolnosti**, i to: raniji život optuženih, odnosno činjenicu da su do momenta učinjenja konkretnog krivičnog djela bili neosuđivane osobe, a u odnosu na optuženog Viškovića da ima 4 djece od kojih je jedno dijete maloljetno. Na strani optuženih, prvostepeno vijeće je na osnovu iskaza nekih svjedoka odbrane, našlo da su optuženi u periodu kada su preduzimali inkriminisane radnje pomogli određenom broju Bošnjaka, što je prvostepeno vijeće također cijenilo kao olakšavajuću okolnost, ne zanemarujući pri tome činjenično utvrđenje da su optuženi imali i diskriminatorski odnos prema bošnjačkom civilnom stanovništvu.
169. U odnosu na optuženog Predraga Bastaha, prvostepeno vijeće je pravilno ocijenilo i činjenicu da je njegova sposobnost shvatanja značaja poduzetih radnji i nastalih posljedica u vrijeme izvršenja krivičnog djela za koje je oglašen krivim, bila smanjena, ali ne bitno.
170. Apelaciono vijeće također nalazi pravilno ocijenjenim i **otežavajuće okolnosti** koje je prvostepeno vijeće cijenilo prilikom odmjeravanja kazne optuženim Predragu Bastahu i Goranu Viškoviću. U tom pogledu je cijenilo težinu povrede zaštićenog dobra i u vezi sa tim brojnost žrtava i teške posljedice proizišle iz inkriminisanih radnji optuženih, te za svoje stavove dalo valjanu argumentaciju, koju prihvata i ovo Vijeće. Također je kao otežavajuću okolnost cijenilo i činjenicu da su optuženi u relativno kratkom vremenskom periodu imali aktivnu ulogu i pokazali istrajnost i upornost u kontinuiranom poduzimanju velikog broja krivično-pravnih radnji. Pored toga, pravilno je ocijenjena brojnost žrtava (civila), a posebno činjenica da je među njima bio i određeni broj djece, kao i žena prema kojim su poduzimane radnje silovanja na način i metodom koji takvo postupanje čine vrijednim prezira. Zbog svega navedenog nužne su posljedice u vidu fizičke i danas prisutne duševne patnje i degradacije koje trpe žrtve silovanja, duševne patnje žrtava proizišle iz gubitka njihovih najbližih i činjenice da

većina njih još i danas traga za njihovim posmrtnim ostacima. Kao otežavajuću okolnost vijeće je uzelo u obzir i činjenicu da su optuženi u većini slučajeva bili neposredni izvršioci radnji za koje su prvostepenom presudom oglašeni krivim.

171. Dakle, sve okolnosti koje utiču na visinu kazne su pravilno cijenjene i prvostepeno vijeće je ispravno iskoristilo svoje diskreciono pravo kod valoriziranja istih zaključujući da one u svojoj ukupnosti opravdavaju izrečenu kaznu.
172. Potrebno je imati u vidu da zaštitni objekat ovih krivičnih dijela čine univerzalne ljudske vrijednosti, dobra koja su uslov i osnov za zajedničko i humano postojanje, čije kršenje predstavlja teške povrede normi međunarodnog prava. O ozbilnosti i njihovoј težini govori činjenica da ova djela ne podliježu zastarjevanju.
173. Apelaciono vijeće podržava stav iz pobijane presude da na strani optuženih ne postoje osobito olakšavajuće okolnosti koje bi, shodno odredbi člana 49. KZ BiH, predstavljale osnov za odmjeravanje kazne ispod zakonom propisanog minimuma.
174. S obzirom da je odbrana optuženog Predraga Bastaha primjenu blažeg zakona vezala i za krivično-pravnu sankciju, potrebno je ponoviti da je u konkretnom slučaju primijenjen KZ BiH, a ne KZ SFRJ, kako to odbrane optuženih smatraju da bi bilo ispravno.
175. Također treba spomenuti da se u skladu sa principima međunarodnog prava, kao i praksom svih međunarodnih sudova koji su se bavili ovom materijom, za slična djela, onom za koje su optuženi Predrag Bastah i Goran Višković osuđeni prvostepenom presudom, uvijek vežu maksimalne kazne u datom sistemu krivičnih sankcija. U tom smislu pojam kažnjavanja u sebi podrazumijeva ideju adekvatnog sankcionisanja, a ne nikako simboličnog, jer bi ono bilo protivno samoj svrsi kažnjavanja.
176. Međutim, niti jedan predmet nije isti i svaki predmet se cjeni u svjetlu okolnosti pojedinog slučaja, pa je u tom smislu prvostepeno vijeće ocjenom svih okolnosti konkretnog slučaja, pravilno odmjerilo krivično-pravne sankcije optuženim, te iste Apelaciono vijeće nalazi adekvatnim i svrshodnim, odnosno pravednim.
177. Stoga, a imajući u vidu da je Apelaciono vijeće našlo da je prvostepenom presudom pravilno i potpuno utvrđeno činjenično stanje u odnosu na radnje optuženih, kao i njihovu krivicu, ovo Vijeće zaključuje da je izrečena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 22 godine za optuženog

Predraga Bastaha, a kazna zatvora u trajanju od 18 godina za optuženog Gorana Viškovića, pravilno odmjerena.

178. U vezi sa tvrdnjama odbrane optuženog Predraga Bastaha o nejednakom tretmanu optuženih prilikom kažnjavanja, s obzirom na daleko blaže kazne izrečene od strane ovog Suda, kao i MKSJ za slične događaje, Apelaciono vijeće ističe da je svaki slučaj za sebe, kao i svaki izvršilac, te da je u svakom konkretnom slučaju potrebno cijeniti sve činjenične okolnosti koje se odnose kako na događaj, tako i učinioce, te da presude u drugim predmetima ne mogu biti od odlučujućeg značaja prilikom odmjeravanja kazne, nego samo mogu služiti kao kontrolni faktor.
179. Pored svega naprijed navedenog potrebno je imati u vidu da su osobe koje su izgubile živote pretrpjele potpuni gubitak, a patnja onih koji su preživjeli je dugotrajna. Zbog toga treba imati u vidu i da građani Bosne i Hercegovine, odnosno, zajednica, jasno stavlja do znanja da ratni zločini, bez obzira ko ih je počinilo i gdje su počinjeni, zasluzuju osudu i ne mogu proći nekažnjeno. Međutim, potrebno je da zajednica shvati da je pravno rješenje ujedno i najbolje, te da je pravda zadovoljena.
180. Slijedom navedenog, Apelaciono vijeće konstatuje da je u pobijanoj presudi, na osnovu pravilno utvrđenog činjeničnog stanja, prvostepeno vijeće pravilno odmjerilo krivično-pravne sankcije optuženim, čime se žalbeni prigovori tužilaštva i odbrana optuženih ukazuju neosnovanim.
181. Potrebno je istaći da Apelaciono vijeće nije razmatralo tačke oslobođajućeg dijela presude protiv kojih nisu izjavljene žalbe, niti dio prvostepene presude koji se odnosi na odbijanje optužbi, kao ni dio o troškovima krivičnog postupka i imovinsko-pravnom zahtjevu, iz istih razloga. Dakle, samim protekom zakonskog roka za izjavljivanje žalbe, taj dio presude je postao pravnosnažan.
182. U skladu sa navedenim, a na osnovu odredbe člana 310. stav 1. u vezi sa članom 313. ZKP BiH, odlučeno je kao u izreci presude.

Zapisničar:

Neira Kožo

PREDSJEDNICA VIJEĆA

Sudija:

Azra Miletić

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude žalba nije dozvoljena.